

Folium officiale Dioecesis Lavantinae.

Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo.

Kirchliches Verordnungs-Blatt für die Lavanter Diözese.

Inhalt: 1. LI. sklepni zapisnik o pastoralnih konferenčnih vprašanjih za leto 1909 v Lavantinski škofiji. (I. Pastoralno vprašanje). — 2. Einbefimmung des gebührenäquivalentpflichtigen Vermögens der Kirchen und Pfründen. — 3. Literatur. — 4. Diözesan-Nachrichten.

1.

LI. sklepni zapisnik o pastoralnih konferenčnih vprašanjih za leto 1909 v Lavantinski škofiji.

A.

Rešitev konferenčnih vprašanj.

(Cerkveni zaukaznik za Lavantinsko škofijo, l. 1909, I. odst. 5).

I. Pastoralno vprašanje.

Naj se opišejo orgle v posameznih cerkvah dekanije. Kaj določuje Cerkev zastran orgel pri službi božji?

Iz 54 semkaj doposlanih razprav je razvidno, da so se večidel vsi gg. poročevalci veliko potrudili, da izdelajo prav natančen opis orgel v posameznih cerkvah njim odkazane dekanije. Večinoma so razdelili poročevalci svoj operat na tri dele, katerih prvi del obsega kratko zgodovino orgel, drugi opis orgel v dotičnih cerkvah in tretji določbe sv. katoliške Cerkve zastran orgel pri službi božji.

1. Beseda orgle se izvaja iz grškega „ὄργανον“ ter pomeni toliko kakor orodje, instrument, torej tudi glasbeno orodje. Najverjetnejši je, da je rodila prvo idejo sestavljati orgle (legenda jo pripisuje sv. devici in mučnici Ceciliji) piščalka malika Pan, ki je bil v grški mitologiji arkadijski bog gozdov in pašnikov. Kot ljubitelj glasbe je iznašel pastirsko piščalko (Syrinx), na kateri je piskal po večerih v svoji votlini. Več takih različno velikih piščalk so vezali z vrečo na sapo, podobno današnji gajdi (Dudelsack). Tako je bila ustvarjena podlaga orglam in iznajdljivi človeški duh jo je izpopolnjeval tekom časa do današnje oblike. Že v 2. stoletju pred Kr. najdemo orgle z mehomo in z neko vrsto klaviature. Leta 140 pred Kr. je sestavil Archimedes orgle, pri katerih se je spuščal zrak skozi vodo k piščalkam; od tod ime hidravlične orgle (organum hydraulicum, Hydraulos, Wasserorgel). Hidravlične orgle, katere je izboljšal matematik Ktesibios iz Aleksandrije, so že rabili Hebrejci pri svoji službi božji. Voda ni izvabila glasu piščalkam, temveč je imela le namen, sapo zgostiti ter jo enakomerno spuščati v

posamezne piščali, katere so zapirali in odpirali posebni zapori ali ventili, ki so bili zopet v zvezi s posebnimi vzvodi. Piščalk ni bilo veliko. Take večje hidravlične orgle je imel Tertulijan v mislih, ko piše: „Specta portentosam Archimedis munificentiam, Organum hydraulicum dico, tot membra, tot partes, tot compagnes, tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tibiarum, et una moles omnia.“ (De anima. cap. 14). Pa ta hvala je izvirala le bolj iz poetične navdušenosti.

Tudi sv. Avgustin (Comment. in Ps. 57. et 150.), sv. Izidor (Origin. lib. II. cap. 20) in Kasiodor popisujejo več ali manj natanko take orgle. Slednji (Expos. in Ps. 150. ad v. 4) pripazuje: „Organum est quasi turris quaedam, diversis fistulis fabricata, quibus flatu follium vox copiosissima destinatur; et ut eam modulatio decora componat, linguis quibusdam ligneis ab interiore parte constructur, quas disciplinabiliter magistrorum digiti reprimentes, grandisonam efficiunt et suavissimam cantilenam¹.“ Sponšel dvomi, da bi se bile kedaj rabile te vrste orgel v cerkvah; v severnih krajih je bilo to zaradi zmrznjenja vode sploh nemogoče². Cesar Nero († 68 po Kr.) je dal kovati spominjsko kolajno, na kateri so bile naslikane take orgle. Hidravlične orgle so rabili v visokih in imenitnih hišah pa tudi pri očitnih slovesnostih v Rimu in v Byzanzu. Sesalke orgel na vodo so bile nadomeščene v 4. stoletju po Kr. z mehi iz usnja, podobnim našim kovaškimi mehomo.

Dasi so bile orgle že zgodaj znane, vendar se nikjer ne pove, da bi jih že bili rabili v prvih časih krščanstva tudi v cerkvah. Ni pa neverjetno poročilo, da jih je vpeljal v cerkve papež Vitalian (657—672); kajti od tistih dob nahajamo že tu in tam popise orgel v cerkvah. Anglo-saksonski sv. opat Aldhelm pripoveduje, da je imela sa-

¹ Dr. G. Jakob, Die Kunst im Dienste der Kirche. Fünfte, verbesserte Auflage. Landshut, 1901. Str. 274. — ² Joh. Ulrich Sponšel, Orgelhistorie. Nürnberg. P. Monath. 1771.

mostanska cerkev v Malmesburyu na Angleškem orgle s 1000 piščalkami, z močnimi mehi in s pozlačenimi sapniki. (De laudib. Virginum. ed. Gibes pag. 138). O Karolu Velikem pa je znano, da je dal postaviti v stolnici v Aachenu orgle za cerkveno porabo. Na dvoru Karola Vel. so te orgle izdelali umetniki iz Nemškega. Orgle iz Byzanza je dobil že v dar frankovski kralj Pipin. Te orgle so bile majhne, s svinčenimi piščali ter so jih postavili v cerkvi v Compiègne. Sploh so bile orgle tistih dob neukretne. Tipke so bile široke kot dlan, zato je bilo treba jih pritiskovati s celo roko, da so se oglasile piščalke. V angleškem mestu Winchester so imeli orgle z 14 mehi, katere je s trudom pritiskalo 70 mož. Nemški umetniki pa se niso le učili sestavljati orgel, temveč jih tudi izboljševati. Zgodaj se imenuje v Aachenu (826) neki duhovnik, Georgius po imenu iz Benetk, kot izdelovatelj orgel. Tako so prišle orgle v zapadno Cerkev. Okoli leta 860 je bilo že obilo orglarjev (Orgelbauer) in orglavcev (Orgelspieler, Organist) na Nemškem, ki so se učili pri slavnem Georgiju v Benetkah. Proti koncu 9. stoletja so že pošiljali Nemci svoje orgle v Italijo. Papež Janez VIII. (872—882) si je namreč izprosil od škofa Anno-ta iz Freisinga nemškega orglarja. Najboljši orglarji na Nemškem so bili menihi, ki so si pridobili velikih zaslug za razširjevanje orgel po cerkvah različnih dežel.¹ V tej dobi so postavljali dvojne orgle, manjše, ki so se dale prenašati — imenovali so jih portativ — in večje, ki so ostale na svojem mestu — imenovali so jih positiv. V 11. veku so imela nemška mesta Erfurt, Magdeburg in Halberstadt že cerkvene orgle, in obenem so prišle orgle tudi v cerkve na Francoskem in Angleškem.

Najstarejše orgle so imele 8 do 15 piščalk iz bakra ali iz železa. Klaviatura je imela navpik stoječe palčice, na katerih je bil zapisan dotični glas ali ton. V 11. stoletju so izdelovali piščalke iz kositra, kovine in lesa. Orgle, ki so imele samo piščali z jezikom, so imenovali „ugabh“. Od tod se je potem razvil današnji harmonij. Pojav, da orgle postanejo sčasom razglašene, je uplival tudi na razvoj orgel. P r i m i in oktavi se je pridružila k v i n t a in v 13. in 14. stoletju so prišli polagoma v rabo poleg diatoničnih tudi kromatični glasovi. S tem pa je bilo treba orgle povečati in mehanika je postala komplicirana. Poročila iz tedanje dobe pravijo, da je bilo prav težko igrati na takih orglah. Tipke so morali udarjati organisti s pestjo (tipke so bile 5—6 palcev široke ter so stale v manualu $\frac{1}{2}$ palca druga od druge), ali pa so jih pritiskali z laktom (Orgelschläger). Pedal je vpeljal znani orglavce „Bernhard der Deutsche“ l. 1479 v Benetkah. Od 15. veka naprej ima klaviatura svojo današnjo obliko. Registrov še v tej dobi niso poznali. V rabi je bil le „Prin-

cipal“, ki je povzročeval, podoben današnji „Mixturi“, veliko hrupa in vrišča. V 16. stoletju so bili uvedeni karakteristični glasovi. K Principalu so pridejali pokrite piščali (Gedeckte Pfeifen), izdelovali so rtaste flavte (Spitzflöten) ter opremili orgle z jezičniki (Zungenstimmen). Orgle so dobile 4 oktave z določeno visokostjo glasov, ki je bila do tje poljubna. V 17. stoletju so izpopolnili mehe. K dosedanjim registrom so pridodali glasove „Gamba“, „Vox humana“ in „Unda maris.“ In 18. stoletje se more po vsej pravici imenovati višek za orgle.

Najiminitnejši pisatelj o orglah je prof. J. G. Töpfer, ki je spisal knjigo: Lehrbuch der Orgelbaukunst. Maks Allihn je priobčil njegovo knjigo v drugi izdaji z naslovom: Die Theorie und Praxis des Orgelbaues. Weimar, 1888. 953 strani.

Najboljši orglavci so bili: V 14. stoletju: Franc Landino, roj. okoli l. 1325 v Florenci, kjer je tudi l. 1390 umrl — bil je slep. V 15. stoletju: Bernhard der Deutsche; Pavel pl. Hofheimer, roj. l. 1459 v Radstadtu na Solnograškem, umrl l. 1535 v Solnogradu; Henrik Isaak, roj. okoli l. 1450, umrl l. 1517 — je bil najboljši nemški kontrapunktist svojega časa; Janez Ockenheim, roj. okoli l. 1430 v Hennegau, umrl v l. 1512—1525; Konrad Paulmann, roj. v Norimberku, umrl l. 1473 v Monakovem; A. Sguarcialupo. V 16. stoletju: Andrej Gabrieli, roj. okoli l. 1510 v Benetkah, umrl istotam l. 1586; Janez Gabrieli, roj. l. 1557 v Benetkah, umrl l. 1613; Janez Pierluigi (da Sante) Palestrina, roj. 1514 v Palestrini, umrl l. 1594 v Rimu; Klavdij Merulo, roj. l. 1533 v Correggio, umrl l. 1604 v Parmi; Hieronim Praetorius, roj. 1560 v Hamburgu, umrl istotam l. 1629; Janez Peter Sweelink, roj. okoli l. 1560 v Holandiji, umrl. l. 1621 v Amsterdamu.

V 17. stoletju: G. Frescobaldi, roj. 1580 v Ferari, umrl l. 1654 v Rimu, imenovan „oče pravega orglanja“; Janez Jakob Froberger, roj. l. 1605 (?), umrl l. 1667 na Francoskem; Janez Adam Reinken, roj. l. 1623 v Holandiji, umrl. l. 1722 v Hamburgu; Ditrih Buxtehude, roj. 1635 v Helsingöru, umrl l. 1707 v Lubeku; Janez Pachelbel, roj. l. 1653 v Norimberku, umrl istotam l. 1706; Janez Alojzij Marchand, roj. 1669 v Lijonu, umrl l. 1732 v Parizu; Janez Boštjan Bach, roj. l. 1685 v Eisenachu, umrl l. 1750 v Lipskem — Beethoven je rekel o njem, da bi se z ozirom na njegov muzikalični talent naj ne pisal Bach — potok, temveč Meer — morje.

V 18. stoletju: J. B. Bacha sinova: Viljem Friedemann Bach, roj. l. 1710 v Weimaru, umrl l. 1784 v Berlinu in Karol Filip Emanuel Bach, roj. l. 1714 v Weimaru, umrl l. 1788 v Hamburgu; Jožef Haydn, roj. l. 1732 v Rohrau, umrl l. 1809 na Dunaju; njegov brat Mihael Haydn, roj. l. 1737 v Rohrau, umrl l. 1806 v Solnogradu; Janez Jurij Albrechtsberger, roj. l. 1736 v Klosterneuburgu, umrl l. 1809 na Dunaju — Bee-

¹ Chrysander, „Jahrbücher der Musik“, Bd. II. Str. 67 nsl. — Dr. G. Jakob, op. cit., str. 274.

thoven je bil njegov učencec; Jurij Jožef Vogler (opati), roj. l. 1749 v Würzburgu, umrl 1814 v Darmstadtu; Janez Bogomir Vierling, roj. l. 1750 v Metzelsu, umrl l. 1813 v Schmalkaldenu; Bolfenk Amadej Mozart, roj. l. 1756 v Solnogradu, umrl l. 1791 na Dunaju; Jožef pl. Eybler, roj. l. 1764 v Schwechatu pri Dunaju, umrl l. 1846 kot dvorni kapelnik; Janez Krst. Gänsbacher, roj. l. 1778 v Sterzingu na Tirolskem, umrl l. 1844 na Dunaju kot stolni kapelnik; Janez Kristian Henrik Rinck, roj. l. 1770 na Turingijskem, umrl l. 1846 v Darmstadtu; Janez Kaspar Aiblinger, roj. l. 1779 v Wasserburgu ob Inu, umrl l. 1867 v Monakovem; Janez Kristian Friderik Schneider, roj. l. 1786 v Altwaltersdoru, umrl l. 1853 v Dessau; Janez Bogoljub Schneider, roj. 1789, umrl l. 1864 v Draždanah, brat poprejšnjega; Janez G. Töpfer, roj. 1791 na Turingijskem, umrl l. 1870 v Weimaru; Franc Schubert, roj. l. 1797 v Lichtentalu pri Dunaju, umrl l. 1828 na Dunaju.

V 19. stoletju: Robert Führer, roj. l. 1807 v Pragi, umrl l. 1861 v neki bolnišnici na Dunaju; Avgust Bogomir Ritter, roj. l. 1811 v Erfurtu, umrl l. 1885; Viljem Valentin Volekmar, doktor filozofije, roj. l. 1812 v Hersfeldu; Ernest Friderik Richter, roj. l. 1808 v Grossschönau, umrl l. 1879 v Lipskem; Moric Brosig, roj. l. 1815 v Fuchswinklu, stolni kapelnik in glasbeni ravnatelj na univerzi v Vratislavi; Friderik Kiel, roj. l. 1821 v Puderbachu, — je bil eden najimenitnejših komponistov sedanjega časa, zlasti na polju cerkvene glasbe, umrl l. 1885 v Berlinu; Bernhard Kothe, roj. l. 1821 v Gröbnigu na Šlezijemskem, umrl l. 1897 v Vratislavi; Leopold Aleksander Zellner, roj. l. 1823 v Zagrebu, umrl l. 1895 na Dunaju; dr. Anton Bruckner, roj. l. 1824 v Ansfeldnu na Gornjem Avstrijskem, umrl l. 1896 na Dunaju; Edmund Kretschmer, roj. l. 1830 v Ostritzu — je dvorni organist in kr. glasbeni ravnatelj v Draždanah; Rudolf Bibl, roj. l. 1832 na Dunaju — je istotam dvorni organist in pomožni glasbeni učitelj na c. kr. učiteljskišči; Oton Bach roj. l. 1833 na Dunaju — umrl l. 1893 kot kapelnik pri votivni cerkvi na Dunaju; Jožef Rheinberger, roj. l. 1839 v Vaduzu, bivši profesor in kr. dvorni kapelnik v Monakovem; J. E. Habert, roj. l. 1833 v Oberplanu na Češkem, umrl l. 1896 v Gmundenu; Jožef Labor, roj. l. 1842 v Horowitzu na Češkem — je zgodaj oslepel; Jožef Voekner, roj. l. 1842 na Gornjem Avstrijskem — deluje od l. 1890 naprej na Dunaju.¹

Sloviti orglarji so bili: v 16. in 17. stoletju: Esajas Compenius iz Brunšvika; Arp. Schnitker iz Hamburga († 1720); Evgen Casparini († 1706) — je sestavil majhne orgle s 6 registri s piščalkami iz papirja za Dunaj; Bernhard Schmiedt († 1709); Harris; Renatus († 1724); iz 18. stoletja: Caharija Hildebrand († 1743) in njegov sin J. Bogomir Hildebrand; Franc Ksav. Krismann; Mihael Engler († 1760); Janez Joahim Wagner; trije bratje Trampeli;

¹ Anton Scholze, Orgellehre. Verlag von Karl Graeser. Wien, 1899.

Bogomir Silbermann († 1753); Hering; Schulze; Merklin in Schütze; Janez Mihael Röder in brata Wagner v Draždanah. Novejši in najnovejši orglarji so: Daublaine et Callinet in Cavaille-Coll; Buchholz; Fried. Ladegast; Willis in Hill; E. F. Waleker & Co.; Sauer; Reubke; Bratje Weigle¹; Matej Mauracher v Solnogradu; brata Rieger v Jägerndoru na Šlezijemskem; M. Zaus v Egerju; H. Schiffner v Pragi; Jan. Kaufmann na Dunaju; Franc Goršič v Ljubljani; brata Zupan v Kamnigoric; Jožef Brandl v Mariboru; Fr. Naraks v Žaleu; brata Mayer v Feldkirchu na Predarlskem; A. Dornič v Radovljici na Gorenjskem; G. F. Steinmeyer & Comp. v Öttingenu; J. Milavec v Ljubljani.

V novejšem času se je olajšalo registrovanje po zvezah ali sklepkih, ki deloma povzročujejo, da deluje ob enem več registrov ali da funkcionirajo ob enem vsi registri (Kollektivzüge); nadalje po narastkih, ki povzročujejo, da se polagoma zglasijo ali utihnejo vsi registri od najslabejšega do najmočnejšega (Rollschweller) in da narašča ali pojema moč posameznih registrov (Crescendo-Jalousie-Schweller). Do 19. stoletja so bile v navadi mehanične orgle, pri katerih se je odpiral in zapiral ventil do piščalk po palicah; zdaj so pa v navadi pnevmatične orgle, pri katerih je zvezana vsaka tipka s sapnikom po cevi, in električne orgle, pri katerih deluje električna moč.

2. Opis orgel v posameznih cerkvah je razvrščen po dekanijah, kakor jih navaja šematizem Lavantinske škofije.

Dekanija Maribor l. Dr. br.

Stolna in mestna cerkev sv. Janeza krstnika v Mariboru ima najnovejše, z vsemi modernimi pripomočki opremljene orgle, postavljene od Jožefa Brandl, orglarja v Mariboru (op. 79), v letih 1908 in 1909, slovesno blagoslovljene dne 18. februarja 1909. Cena orglam 10.000 kron. Obširen opis orgel najdeš v Cerkvenem zaukazniku za Lavantinsko škofijo, l. 1909, V. odst. 38.

Cerkev sv. Alojzija v Mariboru: Orgle, ki sta jih postavila brata Zupan iz Kamnegorice na Kranjskem l. 1892 za ceno 6800 K (op. 43), imajo mehaničen zistem; sapniki so na stožce (Kegellade), poteze so fino izdelane ter se na njih primeroma lahko igra. Orgle štejejo 2 manuala in 16 registrov, ki so vsi dobro intonirani.

Cerkev sv. Barbare na nemški Kalvariji: Orgle so nedvomno stare. Kedaj so bile izdelane, ni mogoče povedati, ker ni najti nobenega tozadavnega zapiska. Orgle merijo 95 cm v dolgosti, 60 cm v globičini in 89 cm v visokosti. Pedala ni, registri so 4.

Cerkev M. B. pri šolskih sestrah v Mariboru: Orgle (op. 58) je vkusno izdelal l. 1892 za ceno

¹ Dr. Hugo Riemann, Katechismus der Orgel (Orgellehre). 2. Aufl. Leipzig. Max Hesse's Verlag, 1901.

4400 K Franc Goršič, orglar v Ljubljani. Zistem je mehaničen in sapniki so na stožke. Igra je lahka. Orgle štejejo dva manuala z 12 spremeni. Intonacija je mila in nežna, pri vseh registrih izrazita. Napeljan je že tudi kanal za elektromotora.

Loretska kapela v gradu: Orgle so zelo stare ter imajo še dobro pozlačen okrasek nad prospektom, v katerem se vidi 18 liki piščalkam napravljenih, posrebrenih hlodov. Po štirih stopnjicah se pride do klaviature, ki ima 4 popolne oktave. Orgle imajo 1 register in so brez pedala.

Bazilika Matere milosti v Mariboru: Orgle (op. 12) je postavil Jožef Brandl, orglar v Mariboru, leta 1900 za ceno 19.000 K. Omara iz hrastovega lesa je v romanskem slogu izdelana in igralnik (Spieltisch) je spredaj. Zistem je pnevmatičen; cevke povzročajo stik med tipkami in sapnikom na stožce. Orgle imajo 2 manuala in 34 spremenov. Intonacija je zadeta pri vseh registrih¹.

Cerkev sv. Petra pri Mariboru: Orgle (op. 46) je izdelal Jožef Brandl, orglar v Mariboru, v l. 1905 za 3800 K. Poteze se ne zatikajo več mehanično, temveč pnevmatično, za nje je nad drugim manualom majhna klaviatura. Orgle imajo 2 manuala in 10 registrov. Intonacija je duhovita, zadeta pri vseh spremenih. Stare orgle je izdelal Franc Schwarz iz Gradca ter jih je postavil leta 1775 za 400 fl. W. W. Leta 1811 so omenjene v inventarju z besedami: „Eine Orgel mit 10 Registern, mittelmässig, 150 fl. W. W.“

Podružna cerkev M. B. na Gorci: Orgle so 51. delo orglarja Jožefa Brandl v Mariboru. Začel jih je staviti dne 15. junija 1906 ter so bile slovesno blagoslovljene dne 8. septembra 1906. Cena orglam je 1400 K. Zistem je pnevmatičen. Orgle imajo 1 manual in 7 spremenov. Intonacija je dobra, orgle polne in močne. Od poprejšnjih orgel ima inventar iz l. 1811 opombo: „Eine alte schlechte Orgel mit 6 Registern, 30 fl. W. W.“ O novih orglah se bere v župnijski kroniki: „Dne 31. januarja 1906 so podrli stare orgle, ki so vže v zimi 1904 odpovedale službo popolnoma. Na neki lesenih piščalki se je našel ta-le napis: „Diese Orgel, welche im Jahre 1688 gebaut wurde, habe ich repariert und gestimmt den 9., 10., 11. und 12. September Mathias Paveu, Schullehrer zu St. Peter bei Marburg, zur Ehre Gottes und der hl. Mutter Maria. Amen.“ Pozabil pa je zapisati letnico popravila. M. Paveu je učiteljeval pri sv. Petru od leta 1840 do 10. januarja 1857. Za zgodovinsko zelo važno piščal je velika škoda; odromala je z drugimi vred — in se ni več povrnila.“

¹ Krasen opis teh orgel najdeš v knjigi: Dr. Michael Napotnik, Die Basilika zur Heiligen Maria, Mutter der Barmherzigkeit, in der Grazer Vorstadt zu Marburg. Marburg, 1909. Str. 103—107.

Cerkev sv. Martina pri Vurbergu: O starosti orgel ni podatkov. Igralnik je spredaj, prospekt pa celo priprost. Manual ima 4 oktave in pedal je nepopoln, registrov je 8. O teh orglah piše sedanji g. župnik: „Nekateri spremeni niso več rabni, deloma ker so piščalke slabo ubrane, deloma pa tudi, ker se dotični spremeni ne dajo zapirati. Razen tega majnkajo tudi nekatere piščalke. Glavna napaka pri tukajšnjih orglah je, da je omara premala in so vsled tega piščalke pregosto vrščene, kar povzroča, da ne dajo pravega glasu, ampak le nekako „fulijo“ ali pihajo. Že pokojni g. župnik so dali po nekem potovalnem uglašavcu orgel omaro povečati, kar pa razmerja ni izboljšalo.“

Cerkev sv. Barbare pri Vurbergu: Orgle je postavil približno l. 1870 Dominik Raktelj, bivši orglar v Mariboru. Igralnik je spredaj, prospekt lep. Manual ima 4 $\frac{1}{2}$ popolnih oktav, registrov je 12. Zistem je na vlake, igra lahka; orgle so porabne, po glasu močne, nerazglašene.

Cerkev sv. Marjete pri Pesnici: S temi orglami začenja doba orglarja Jožefa Brandl v Mariboru. Postavil jih je l. 1894 za 2800 K. Igralnik je pred orglami, tipke so iz celoluida. Spremenov je 9, zistem pnevmatičen, intonacija zadeta.

Cerkev Gornje sv. Kungote: Kdo je orgle postavil, ni znano. V inventarju iz l. 1906 je zapisano o njih: „Orgel eine mit 9 Registern, mittelmässig, früherer Wert 160 K, jetziger 120 K“. Prospekt ima tri polja; na zunanjih sedita dva angela s trobento. Organist na igralniku ima veliki altar na levi. Klaviatura ima štiri oktave, pedal je nepopoln, zistem je na vlake.

Cerkev sv. Marjete v Selnici: Orgle je postavil Jožef Salb iz Maribora. Njihovo zgodovino pove inventar iz l. 1861: „Orgel wurde im Jahre 1847 von der Pfarrgemeinde eine ganz neue angeschafft pr 600 fl. C. Mze, Wert 30 fl.“ Manual ima 4 popolne oktave. Spremenov je 11, zistem je na vlake, igra težka. Orgle se nagibljejo svojemu koncu. Inventar iz leta 1906 govori resnico, če pravi: „Orgle so stare, obrabljene, skoro brez vrednosti, popravljene l. 1884, vrednost —“.

Podružna cerkev sv. Janeza v Selnici: O teh orglah omenja Ig. Orožen v svojem delu: „Das Bisthum und die Diözese Lavant“ str. 42, da so bile postavljene l. 1680. Inventar iz leta 1861 pravi o njih: „Eine Orgel mit 4 Registern in mittelmässigem Zustande“ in inventar iz leta 1906: „stare, slabe orgle s 4 spremeni brez vrednosti.“

Cerkev sv. Martina v Kamnici: Jožef Brandl prisoja orglam 150 letno starost. Inventar iz leta 1898 ceni njih vrednost na 30 fl. Igralnik je na pistolski strani.

Prospekt ima tri polja. Nad njim je v sredini v grbu napis: „Cantemus.“ Manual ima 4 oktave, tipke so lesene. Spremenov je 8. Zistem je na vlake, igra primeroma lahka.

Podružna cerkev sv. Urbana nad Kamnico: Orgle je postavil Köblitz na Dunaju — kedaj, se ne ve. Manual ima 4 oktave, pedala pa ni. Spremenov je 4; sapniki so na vlake. Vzvod se pritiska z roko na desni strani.

Cerkev sv. Križa pri Mariboru: Orgle je izdelal Lenart Ebner, bivši orglar v Mariboru. Po dopisu g. župnika so bile postavljene dne 2. oktobra 1884 za 640 fl., na novo ubrane l. 1905 od Jož. Brandlovega pomočnika Roberta Weibl. Manual ima 4 oktave; spremenov je 9. Zistem je na vlake, mehanika precej težavna, zlasti pri potegnjenem sklepu. Orgle so po dispoziciji in glasu zelo močne, vendar ne kričeče, podlago imajo dobro.

Razen imenovanih orgel še najdemo tri orgle v c. kr. učiteljski in ene v kapeli c. kr. realke v Mariboru. Prve orgle na c. kr. učiteljski sta postavila brata Zupan iz Kamnegorice (op. 23) za 1600 K. Imajo 4 spremene; zistem je mehaničen in sapniki so na stožce. Jožef Brandl je mesto prvotnega Salicionala 8' uvrstil Gambo 8', ki je zelo ozka, ima značaj Oboč in v zvezi z „Lieblich Gedeckt“ doni kakor klarineta¹. Druge in tretje orgle na c. kr. učiteljski je postavil Jožef Brandl v Mariboru kot 26. in 48. svoje delo. Spremeni so 4 oziroma 3. Tudi orgle v kapeli c. kr. realke so delo, in sicer 25., orglarja Jožefa Brandl v Mariboru. Organist kaže hrbet altarju. Spremenov je 4. Blagoslovljene so bile 7. maja 1905.

Dekanija Staritrj.

Cerkev sv. Elizabete v Slovenjem Gradcu: Orgle so cerkvi primerno velike, imajo 18 spremenov, ki pa sedaj le deloma funkcionirajo. Klaviatura, ki obsega 4 $\frac{1}{2}$ oktave je popolna, pedal s 4 oktavami je v basu skrajšan („gebrochen“). Postavil jih je Alojzij Hörbiger za 1450 gld. leta 1844 — po starem zistemu. Cerkev ima že majhen sklad za preosnovitev orgel.

Cerkev sv. Ilja pod Turjakom: Orgle s 6 spremeni so bile postavljene l. 1821. Leta 1859 in 1885 so jih nekaj izpremenili in izboljšali. Manual šteje 3 $\frac{1}{2}$ oktave. Meh je bil pred 2 leti iznova postavljen.

Podružna cerkev sv. Lenarta: Tukaj so bile l. 1906 postavljene nove orgle s 6 spremeni od orglarja Franca Naraks iz Žalca za 1000 K. O teh orglah se je izrazil kn. šk. revizor pri kolavdaciji: „Die Stimmen der einzelnen Register sind wohlklingend und der Ton-

¹ Njihovo podobo najdeš v knjigi: Dr. Michael Napotnik, Das Einweihungs- und Eröffnungsfest der neuen k. k. Lehrerbildungs-Anstalt in Marburg, am 22. September 1907. Str. 42.

charakter gut getroffen. Der Tonumfang beträgt bei jedem Register im Manual von C— $\frac{f}{1}$ 54 Tasten, im Pedal von C—a 22 Tasten. Das Gebläse ist vollkommen ausreichend und das Gehäuse der inneren Einrichtung der Kirche angepasst. Die Mechanik funktioniert geräuschlos und präzise. Besonders schön klingen: Gamba, Prinzipal und Prinzipalbass.“

Podružna cerkev sv. Ahacija: Orgle, ki imajo 4 spremene, so stale poprej v župnijski cerkvi sv. Ilja.

Podružna cerkev sv. Ulrika ima orgle z dvema registroma. — Tem poročilom dostavlja še konferenčni zapisnik, sestavljen v dekanjski pisarni v Staremtrgu dne 14. junija 1909, da so najstarejše orgle v dekaniji one v cerkvi sv. Petra na Kronske gori, namreč iz l. 1770 z 10 spremeni; največje one v Slovenjem Gradcu z 18 spremeni, katere je, kakor tudi v Staremtrgu, l. 1844 izdelal sloviti orglar Alojzij Hörbiger; najnovejše pa one v Doliču, postavljene od J. Brandl v Mariboru l. 1900. Druge orgle po cerkvah Starotrške dekanije so izdelane deloma od Naraksa, deloma od Rupnika.

Dekanija Celje.

Cerkev sv. Daniela v Celju: Orgle je postavil Alojzij Hörbiger iz Tirolskega. Ig. Orožen piše v knjigi „Archidiaconat Saunien“ na 48. strani o teh orglah: „1842 wurde die aus 26 Registern bestehende Orgel vom Meister Alois Hörbiger aus Tirol um den Betrag von 2000 fl. in Cilli erbaut und in der Kirche aufgestellt.“ Orgle imajo 2 manuala po 54 tipk in pedal s 27 tipkami. Registrov je v 1. manualu 12 pojočih, v 2. manualu 4, v pedalu tudi 4. Meh po francoskem zistemu je nanovo izdelal Ivan Naraks v Petrovčah l. 1906. Imenovani orglar je dodal v istem letu orglam dva nova registra: Gamba echo 8' in Vox coelestis.

Podružna cerkev M. B. v Celju: Orgle imajo 1 manual s 54 tipkami in 10 registrov. Dva spremena (Salicional in Lieblich Gedeckt) je dodal orglam I. Naraks l. 1906. Igralna miza je pred orglami.

Kapucinska cerkev sv. Cecilije v Celju: Orgle imajo 1 manual in 8 registrov. Manual ima 45 tipk, pedal pa 18.

Misijonska cerkev sv. Jožefa nad Celjem: Orgle je izdelala znana firma brata Rieger v Jägerdorfu; imajo 20 pojočih registrov, 2 manuala in 1 pedal. Orgle so sestavljene po novjšem zistemu s pnevmatičnimi cevmi.

Cerkev sv. Miklavža v Žalcu: Orgle je izdelal Naraks starejši l. 1875 in imajo 12 spremenov.

Podružna cerkev M. B. v Petrovčah: Orgle je postavil neki laški umetnik v Benetkah l. 1796. Registrov imajo 22 in so stale okoli 4000 K. Ig. Orožen piše v svoji zgoraj imenovani knjigi na 364. strani o njih:

„Das berühmte, aus 22 Registern bestehende Orgelwerk dieser Kirche wurde in Venedig im Jahre 1796 fertiget.“

Cerkev sv. Pankracija v Grižah: Orgle imajo 1 manual s 54 tipkami in 10 registrov.

Podružna cerkev Lurške Marije v Grižah: Orgle sta postavila brata Zupan iz Kamnegorice na Kranjskem za 2500 K ter imajo 2 manuala, vsak po 54 tipk, in pedal s 27 tipkami; registrov je 12.

Cerkev sv. Jurija v Gotovljah: Orgle imajo 10 spremenov, cel manual in pedal s 18 tipkami.

Cerkev sv. Jakoba v Galiciji, sv. Petra v Savinjski dolini in sv. Marjete pri Polzeli imajo orgle s skrajšanim manualom po 50 tipk in s pedalom po 18 tipk. Registrov je po 12.

Cerkev sv. Martina v Teharjih: Orgle je izdelal l. 1909 po najnovejšem zistemu s pnevmatiko Ivan Naraks, orglar v Petrovčah. One so gotovo najlepše v Celjski dekaniji in delajo čast novi cerkvi v izpodbudo vernikov k pobožnosti.

Dekanija Kozje.

Cerkev M. B. v Kozjem: O teh orglah piše Ig. Orožen v svoji knjigi „Das Bisthum und die Diözese Lavant“, VI. zvezek, str. 120: „Im Jahre 1881 hat Anton Omerzel von Hörberg das alte Orgelwerk umgebaut und vergrößert.“

Cerkev sv. Petra pod Sv. gorami: Orgle je postavil Karol Schechel iz Gradeca, ubral pa Mihael Rupnik. Manual ima 54 tipk, pedal (skrajšan) 17 tipk. Spremenov je 9. Piščalke (sami ustniki) so iz javorjevega lesa.

Podružna Cerkev M. B. na Svetih gorah: Orgle imajo skrajšan manual s 45 tipkami. Traktura (klaviatura) in registratura (raznovrstni vlaki, s katerimi se da doseči, da gotove vrste piščalk pojejo ali molčijo) ste mehanični. Tudi pedal je skrajšan ter šteje le 17 tipk. Registrov je 12.

Cerkev sv. Lovrenea v Podčetrtku: Župnijska kronika (§ 81) pravi: „Im Jahre 1837 am 14. Oktober ist diese Orgel fertig worden vom Bartholom. Billich, Orgelbauer in Cilli zu Dornbüchl — Ein Erstlingswerk.“ L. 1874 je orglar Mihael Rupnik iz Pristave orgle predelal in jim nekaj dodal; delo je stalo 270 gld. L. 1901 jih je ubral Jožef Brandl iz Maribora, l. 1908 pa domači organist. Orgle imajo skrajšan manual (45 tipk) in skrajšan pedal (18 tipk). Spremenov je 9. Zistem je „Schleifladensystem“.

Podružna cerkev M. B. na Pesku: O teh orglah piše Ig. Orožen v že imenovani knjigi (str. 483): „Im Jahre 1731 erhielt die Kirche ein von Franz Gehenek in Cilli erbautes Orgelwerk.“ L. 1864 jih je popravil Janez Franc Gehenek iz Celja za 30 gld. L. 1879

jih je popravil in pedal dodal Mihael Rupnik za 100 fl. in l. 1901 jih je ubral Jožef Brandl iz Maribora. Manual in pedal sta skrajšana. Spremenov je 8.

Podružna cerkev sv. Križa: L. 1898 je Jož. Brandl prodal stare orgelce, ki so bile poprej v cerkvi na Slov. Kalvariji pri Lembahu, za en polovnjak vina. L. 1899 je dostavil eno oktavo basa Rok Vračun iz Zibike. Orgle imajo 5 spremenov.

Cerkev sv. Vida na Planini: Tradicija govori, da so prišle tamošnje orgle iz župnijske cerkve v Žalecu in da so dali prejšnje orgle od župnijske cerkve sv. Vida k podružnici sv. Križa, orgle od sv. Križa pa k podružnici sv. Miklavža. Kedaj se je to zgodilo, ni zapisano in se na to tudi nihče zdaj živečih ne spominja. L. 1895 je dal sedanji g. župnik orgle nekoliko razširiti in preustrojiti. Dotal se je v manualu nov spremen Gamba, v pedalu pa Subbas. Igralnik je sedaj spredaj. Spremenov je 11. Nad pedalom sta 2 narastka (Schweller) za širjenje in in oženje glasu. Preustrojil je orgle Anton Omerzu.

Podružna cerkev sv. Križa: Anton Omerzu, ki je bil domači župljan, rojen iz Podsrede, in ki je sedaj organist in cerkovnik v Sromljah, je preustrojil tudi orgle te cerkve l. 1892. Napravil je pedal, ki ga poprej ni bilo. Razen pedala je še 6 spremenov.

Podružna cerkev sv. Miklavža: Orgle imajo 6 spremenov, igralnik je spredaj, pa tako postavljen, da kaže organist altarcu hrbet. L. 1904 je Raktelj, orglar v Celju, orgle nekoliko popravil.

Cerkev M. B. v Olimju: Orgle so bile postavljene l. 1764, kar kaže kronogram: PVLsVI organI ConCorDes sInt anIMae. Orgle imajo 2 manuala in 15 spremenov.

Podružna cerkev sv. Filipa: Orgle je postavil 1881 Mihael Rupnik. Spremenov je 8. Manual, ki je skrajšan, ima le 45, pedal pa 12 tipk (ena oktava je popolna).

Cerkev M. B. v Dobjem: Kronika pravi: „Die Orgel mit 12 Reg. wurde im Jahre 1840 von einem Krainer Namens Rumpel Peter¹ angefertigt“. Meh je nov. Orgle so zelo dobre in pojejo čudno prijetno. V manualu so 4 oktave, v pedalu pa ena. Spremenov je 12.

Cerkev sv. Petra v Bučah: L. 1898 je orgle popravil potujoči orglar Dominik Raktelj. Manual (50 tipk) in pedal (18 tipk) sta skrajšana; spremenov je 9.

Cerkev sv. Miklavža v Polju: „Im Jahre 1830 hat Anton Oton eine neue Orgel hierher angefertigt.“ (Ig. Orožen, op. cit. VI. str. 461). V spomladi l. 1901 je postavil Jož. Brandl iz Maribora nove orgle (iz starih je vzel samo še porabne piščalke) za 1800 K. Na Belo nedeljo — dne 14. aprila — so bile slovesno blago-

¹ Rumpel Peter ni bil Kranjec, temveč doma iz Steyr-a na Gornjem Avstrijskem.

slovljene. Zistem je pnevmatičen. V manualu je 54 in v pedalu 27 tipk. Spremenov je 8.

Cerkev M. B. v Zagorju: Orgle so dobre, le nekoliko pretihe za precej veliko romarsko cerkev. Igralnik, ki je spredaj, ima 3½ oktave. Spremenov je 10.

Cerkev sv. Ane na Prevorju: Orgle je napravil neki Anton Valentinčič l. 1840 po starem zistemu. Manual ima 4 oktave in 6 spremenov. Orgle so že slabe. Sedanji g. župnik je že upeljal dogovor o popravilu orgel z g. Ivanom Naraks iz Žalca.

Podružna cerkev sv. Ožbalta: Orgle je postavil l. 1884 Anton Omerzu — po starem zistemu. Spremenov je 8.

Cerkev sv. Marjete na Planini: V župnijski kroniki je zapisano: „Orgle l. 1868 razširjene in popravljene. Delo je stalo 500 gld., pa predrago, ker je bil delavec pijanec.“ Intonacija je prijetna. Igralnik je spredaj. Spremenov je 10.

Dekanija Dravsko polje.

Cerkev sv. Jurija v Hočah: Orgle je postavil l. 1908 Jožef Brandl, orglar v Mariboru ter imajo 2 manuala, 1 pedal in 10 registrov. Manuala štejeta vsak po 54 tipk. Igralnik stoji spredaj. Sapniki so sestavljeni kot „röhrenpneumatische Kegelladen“ iz hojkovine, vsaka piščal ima svoj ventil, ki se s pomočjo majhnega usnjatega meha vzdiguje. Meh (Magazinbalg) je z močnim usnjem trikrat prevlečen.

Podružna cerkev sv. Lenarta na Pohorju: Orgle so stare ter se ne da izvedeti njihov mojster. Manual šteje 45, pedal pa 18 tipk. Registrov je 9.

Podružna cerkev M. B. v Brezji: Orgle, ki imajo močen in prijeten glas, je postavil Adalbert Kafka iz Maribora ter štejejo 9 registrov. Manual z razdeljeno oktavo ima 45 tipk.

Podružna cerkev sv. Miklavža: Orgle je postavil kot svoje 30. delo Jožef Brandl, orglar v Mariboru, l. 1903. Spremenov je 6; glas je močen in prijeten. Manual ima 54, pedal pa 18 tipk.

Podružna cerkev sv. Mihaela v Razvanji: Orgle so že zelo stare in precej slabe. Njihov izdelovatelj je neznan. Spremenov je 5. Manual je po starem zistemu razdeljen ter šteje 45 tipk. Meha sta dva in sicer na vlake.

Cerkev M. B. v Cirkovcah: Stare orgle so bile prenešene iz proštije cerkve v Ptuj. Popravil in postavil jih je Jož. Brandl, orglar v Mariboru, leta 1906 za 1300 K. Ker te orgle niso več sodile v novo cerkev, je postavil Jožef Brandl v to cerkev nove orgle za 6000 K. Sedanje orgle imajo 12 spremenov, prosto stoječi igralnik, dva manuala in pedal po najboljšem cevno-pnevmatičnem zistemu. Vseh piščalk je 810, in sicer 159 lesenih, 570 cinastih in 81 iz cinka.

Cerkev M. B. na Črni ali Ptujski gori: Orgle so, kakor se bere letnica na sprednjem delu kora, iz leta 1696 ter izdelane po enem najstarejših zistemov. Spremenov je 8. Zanimivo pri orglah je, da imajo ob straneh nekake perutnice: na eni je naslikana Mati božja, na drugi pa angel, ter bi skupna slika predočevala Marijino oznanjenje. Orgle je vsaj nekoliko popravil v mesecu juliju l. 1908 Martin Mohorko iz Žetal za 36 kron. Pri podružnici sv. Janeza v Halozah ni orgel, temveč le majhen priprost harmonij.

Cerkev sv. Lovrenca na Dravskem polju: Orgle imajo 9 registrov. Postavil jih je leta 1855 orglar Jurij Billich iz Gorajegradu s svojim pomočnikom Janezom Vogtl za 280 gld. L. 1890 je orgle dobro osnažil, popravil in ubral Valentin Šuligoj, orglar iz Velenja. L. 1893 je napravil orglar Franc Korošak iz Maribora nov meh za 100 gld. ter popravil orgle za 60 gld. Zatem jih je že trikrat osnažil in ubral orglarski mojster Jožef Brandl iz Maribora in sicer l. 1904, 1906 in 1908, vsakokrat za 10 K.

Cerkev sv. Janeza na Dravskem polju: Orgle nosijo napis: „Diese Orgel wurde von Adbt. Kafka, Orgelbauer, unter dem Schullehrer Fr. Rožker im Jahre des Herrn 1866 errichtet.“ 11 spremenov ima prostora dovolj v eni omari, ki pa sega čisto do stropa. Pri podružni cerkvi sv. Marjete so tudi orgle, ki pa imajo le 4 spremene. Nekaj boljše so orgle pri sv. Uršuli v Prepolji, ki imajo 6 spremenov.

Cerkev M. B. v Slivnici: Orgle je postavil Mihael Krajnc, orglar v Mariboru l. 1882 po stožnem veterinem zistemu (Kegelladensystem), ki pa se ni obnesel in zato je Franc Naraks iz Žalca orgle predrugačil l. 1883 za 400 K. Manual obsega 4½ oktave ter šteje 54 tipk. Spremenov je 12. Vseh piščalk skupaj je 720, in sicer 270 cinastih in 450 lesenih.

Cerkev sv. Ane v Framu: O orglah poroča župnijska kronika: „Im Jahre 1865 wurde eine neue Orgel mit 14 Registern vom Orgelbauer Leonhard Ebner um 762 fl. und um die alte Orgel angefertigt.“ Orgle imajo 14 spremenov.

Dekanija Braslovče.

Cerkev M. B. v Braslovcah: Na neki deski je napis s svinčnikom: „Repariert 1831 Josef Loger, Orgelbauer.“ Zistem je mehničen. Orgle imajo 2 manuala in 18 pojočih spremenov.

Cerkev sv. Mihaela na Vranskem: Napis na manualovem pokrovu se glasi: A. Turk v Podplati. Zistem pri orglah, ki imajo 2 manuala in 18 pojočih spremenov, je mehničen.

Cerkev sv. Pavla pri Voljski: Orgle je izdelal l. 1848 orglar J. Billich, doma v Trnovljah, občine Škofljas pri Vojniku. 10 let pozneje se je naselil

na Polzeli neki orglar Martin Zeichen iz Kranjskega, ki je Billichove orgle po Savinjski dolini popravil. Orgle imajo 12 spremenov. Pred 2 leti jih je zopet popravil Naraks mlajši iz Arjevasi.

Cerkev sv. Martina na Paki: Orgle je postavil Naraks starejši v Žalcu.

Cerkev sv. Jurija pod Tabrom: Orgle je izdelal kot opus 44. Jožef Brandl, orglar v Mariboru, leta 1905 za 4800 K po pnevmatičnem zistemu. Imajo 2 manuala, pedal, 12 pojočih spremenov, 6 sklepnikov, 5 zbiralnikov in 674 piščalk. Intonacija je izborna in spremenjena so karakteristični.

Cerkev sv. Andraža nad Polzelo: Orgle je postavil Naraks starejši l. 1871 ter imajo 14 spremenov. Zistem je še stari.

Cerkev sv. Štefana na Gomilskem: Napis na pokrovu manuala se glasi: Barth. Billich, Orgelbauer, 1841. Zistem je mehaničen. Orgle imajo skrajšan manual in pedal ter 12 pojočih registrov.

Cerkev M. B. na Reki: Sedanje orgle so bile v letih 1862—1864 na novo napravljene v Žalcu od orglarja Naraksa starejšega. Imajo 10 spremenov ter mil in prijeten glas.

Dekanija Konjice.

Arhidiakonatska cerkev sv. Jurija v Konjicah: Orgle imajo 9 spremenov, manual čez 4 oktave in pedal čez 1 oktavo. Orgle so boljše kakor v nekaterih drugih cerkvah.

Podružna cerkev sv. Ane: Orgle, ki so še zelo dobre, imajo 6 spremenov za manual in 2 spremenena za pedal.

Cerkev M. B. na Prihovi: Tablica na igralni mizi, ki stoji spredaj, nam pove mojstra, namreč: M. Krainc, Orgelbauer in Marburg. Kronika še poroča o njem, da se je izučil pri Hesse-ju na Dunaju, da jih je izdelal in postavil l. 1880 za 1150 gld. Orgle imajo en manual, pedal in 12 spremenov. Piščalk je 586, in sicer 163 lesenih in 423 cinastih. Zistem je mehaničen.

Podružna cerkev sv. Jošta: Orgle so stale poprej v župnijski cerkvi. Orglar ni znan. Spremenov je 6, manual obsega 4 oktave, pedala pa ni.

Cerkev (nova) sv. Janeza krst. v Čadramu: Orgle je postavil po najnovejšem cevno-pnevmatičnem zistemu v letu 1898 Jožef Brandl, orglar v Mariboru, z dvema manualoma in s 16 spremenoma za 3020 gld.

Cerkev sv. Duha v Ločah: Orgle so ponos za župnijo in krasota za cerkev. Napravljene so po pnevmatičnem zistemu od orglarja Jožefa Brandl v Mariboru (op. 34). Klaviatura obsega $4\frac{1}{3}$ oktave, pedal pa 2 oktavi. Spremenov je 12. Meh je na podstrešju in se tlači. Piščalk je 636, lesenih 176 in 460 cinastih. Cena orglam: 3200 K. —

Na istem koru so stale poprej stare orgle, katere so l. 1905 sežgali. O njih poroča loška kronika to-le: „Na koru so precej velike, a že zelo slabe orgle; imajo dva manuala in 15 spremenov. Eden spremen pa služi samo zato, da se lahko igra na obeh manualih, kadar se boče. Orgle je napravil Matija Krainz, orglarski mojster v Gradcu l. 1824, za časa župnika Filipa Markič in kaplana Jerneja Černe.“

Cerkev sv. Kunigunde na Pohorju: Prve orgle so bile majhne in slabe, kupljene v l. 1853 za časa župnika Lipovšek in občinskih predstojnikov Jan. Koprivnik in Ignacija Pec za 300 gld. V letu 1873 so bile popravljene od nekega samouka iz Kranjskega za 150 gld. in l. 1874 od starega samouka iz Dramelj za 14. gld. Sedanje orgle so priproste, pa veličastno doneče. Postavil jih je Franc Naraks v Žalcu za 850 gld. Orgle imajo 11 spremenov.

Cerkev M. B. Špitaliču: Orgle so bile l. 1882 postavljene v Mariboru. Manual ima 4 oktave, pedal pa eno. Spremenov je 8.

Cerkev sv. Ilja v Zrečah: Orgle so še precej dobre ter imajo 8 spremenov.

Podružna cerkev sv. Martina ima orgle s 4 spremenoma. Bile so poprej v Stranica.

Podružna cerkev M. B. na Brinjevi gori: Orgle so bile postavljene l. 1840.

Cerkev sv. Petra v Žičah: Mojstra orgel ne pove ne kronika, ne ustno izročilo. Čas, v katerem so bile postavljene orgle, pomnijo sedanji starčeki, ko so še bili pastirji. Spremenov je 10. Vseh piščalk je 498, in sicer lesenih 132 in cinastih 366.

Cerkev sv. Lamberta v Skomru: Orgle, katerim je pridejal orglar Jožef Brandl iz Maribora „Gambo“, imajo 7 registrov. Kdo jih je postavil, se ne ve.

Cerkev sv. Lovrenca v Stranica: Orgle so stare okoli 30 let, postavil jih je Naraks starejši iz Žalca za 700 gld.

Cerkev sv. Marjete v Keblju: Orgle so bile kupljene leta 1844 za 168 fl. Govori se, da so bile v službi pri M. B. v Petrovčah.

Cerkev sv. Jerneja pri Ločah: Orgle je postavil mojster Naraks starejši iz Arjevasi pri Žalcu, ki je umrl l. 1907. Rojstno leto orgel je najbrže l. 1906, kakor se je izvedelo od sedanjega organista Blaža Ofič. Igralna miza je spredaj. Spremenov pri manualu je 8, pri pedalu pa sta 2. Pedal je še od starih orgel. Napravil ga je A. Hörbiger l. 1848 ter šteje 18 tipk.

Dekanija Velika Nedelja.

Cerkev sv. Trojice pri Veliki Nedelji: Orgle imajo v manualu 9, v pedalu pa 5 spremenov. Piščalke v manualu so deloma lesene, deloma cinaste.

Meh je tako imenovani „Magazinbalg“ z dvema zajemalcema. Kronika piše o orglah to-le: „Die neue Orgel des Jahres 1859 wurde von dem wohlberühmten Orgelbaumeister Herrn Leonhard Ebner aus Marburg im Monate Juli 1859 verfertigt und von dem berühmten Malermeister Thomas Kottnigg aus Marburg gefärbt und vergoldet. Der ganze Kostenbetrag kam auf 1400 fl. C. M. Der hochadelige Deutsche Ritterorden opferte dazu 300 fl. C. M., das übrige Geld aber gab die Kirche bei. Am 7. August 1859 als am achten Sonntage nach Pfingsten wurde diese Orgel vom Ortsdechant Weltpriester Peter Dainko nach einer passenden Predigt feierlichst benediciert, wobei sich das Pfarrvolk frömmst erfreute.“

Cerkev sv. Jakoba v Ormožu: Orgle so sestavljene, kakor one pri Veliki Nedelji, po „Schleifladersystem-u“, ter imajo v manualu 10, v pedalu pa 5 spremenov. Na sprednji strani omare je napis: L. Ebner, Orgelbauer in Marburg. V notranjščini omare pe se najdejo besede: „Im Jahre 1868 im Monat November wurde dieses Werk durch Leonhard Ebner aus Marburg verfertigt. Die äussere Ausstattung durch den hiesigen Maler I. K. Lieben.“ Pridejana še je ta-le klasična kitica:

„Spiele mich fein
Behandle mich recht,
Damit es töne nicht schlecht,
Und Harmonie wird sein;
Jede falsche Quart und Quint
Sei dir, Organist, Todsünd'!“

V kroniki se bere o teh orglah sledeče: „Da die alte Orgel in der Pfarrkirche unbrauchbar geworden, wurde vom Pfarrer Kaspar Majhenič O. T. eine neue Orgel angeschafft. Der deutsche Orden gab 1600 fl. Die Sammlung ergab das übrige. Die Orgel kostete 2230 fl. Wurde gemacht von Ebner aus Marburg, vollendete sie im Herbste 1868; am 2. Mai 1869 wurde die Orgel eingeweiht.“

L. 1900 je Jožef Brandl iz Maribora orgle temeljito osnažil, napravil nov manual in mehe popravil. Delo je stalo 480 K, plačal jih je nemški red.

Podružna cerkev sv. Janeza na Humu: V kroniki ni o orglah nobenih podatkov. Po izpovedi tamošnjih ljudi so orgle stare čez 200 let in so bile kupljene nekje na Hrvaškem. Zistem je „Schleifladersystem.“ Spremenov je 5. Meh je „Magazinbalg“ z 2 zajemalcema in se vleče z roko za leseni držaj.

Cerkev sv. Duha pri Središču še sedaj nima novih orgel.

Podružna cerkev Žalostne M. B. v Središču: Nad igralnikom je napis: „Koroschak und Brandl, Orgelbau-Anstalt, Marburg.“ Na evangeljski strani orgel pa se bere: „Te orgle je poklonil Središki kapeli g. Tomaž Seinkovič, bivši tukajšni tržan l. 1894.“ Zistem orgel

je pnevmatičea. Manual ima 3, pedal pa 2 spremena. Meh je „Magazinbalg.“

Cerkev sv. Miklavža pri Ormožu: Župnijska kronika iz l. 1840 pravi o orglah: „Die Orgel wurde Anno 1755 erbaut. Dafür bürgt die an ihr stehende Jahreszahl, qualificiert nach der damaligen Kaligraphie. Sie fängt an in ihren Holztheilen wurmstichig und morsch zu werden und bedarf öfterer Ausbesserung. Der Werkmeister derselben ist unbekannt.“ Spremenov je v manualu 7, v pedalu pa 3. Igralnik je v manualu in pedalu skrajšan. Meh je „Magazinbalg.“

Podružna cerkev Žalostne M. B. v Jeruzalemu: V kroniki pri sv. Miklavžu najdemo o njih samo te-le podatke: „Die Orgel ist sehr alt, klein und von unbedeutendem Werte.“ Manual ima 7 spremenov, pedala pa ni. Piščalke so deloma cinaste, deloma lesene. Lesene so rdečo pobarvane, kar škoduje glasu. Zanimiva je mehanika. Ker je igralnik nad sapnikom s „Spielventili“, zato manjka abstraktov. Namesto njih so pod tipkami drobni leseni klinčki, ki imajo na spodnjem koncu majhne žrebljičke, ki so napeljani skozi luknjice tik pred kancelami do „Spielventilov“ ter jih s tem odpirajo.

Cerkev v Svetinjah: Župnijska kronika iz leta 1840 pravi o orglah: „Die hiesige Orgel ist eine Lieferung des bürgerlichen Orgelbauers Schwarz in Marburg vom Jahre 1794. Sie ist unbedeutend und bedarf öfterer Nachbesserung.“ Spremenov je vseh skupaj 8. Meh je „Spannbalg“ z 2 zajemalcema, ki se vlečeta z jermeni. Naročil se je nov meh.

Cerkev sv. Tomaža pri Veliki Nedelji: Orgle so izdelane po pnevmatičnem zistemu in so najboljše v dekaniji. Na sprednji strani omare se bere napis: „Blagoslovil g. Jakob Caf 10. VII. 1904“. V župnijski kroniki najdemo o teh orglah sledeče podatke: „Dne 17. januarja 1904, na praznik presv. Imena Jezusovega nekoliko pred povzdigovanjem — pri pozni sv. maši — so se stare orgle, ki so nosile letnico 1737, nenadoma z velikim ropotom, ko so zadnjič popevale pesem o presv. Srcu Jezusovem, porušile . . . Dne 24. januarja 1904 je odločil cerkveni odbor enoglasno, da se bodo spravile nove orgle in se je odobrila pogodba zaradi orgel z orglarskim mojstrom Jožef Brandl v Mariboru. Brez posredovanja gosposke so farani pri velikonočnem izpraševanju že v prvem tednu darovali skoro 2000 K . . . Dne 10. julija 1904 je bil za farane posebno veliki veseli dan; takrat je po teoforični procesiji pridigal in blagoslovil nove orgle g. Jakob Caf, župnik in dekan. Ta dan se je tudi izplačala popolna vsota za orgle v znesku 3200 K.“ Spremenov je 9, njim so pridejani kolektivi ali sklepniki in zbiralniki.

Cerkev sv. Bolfenka na Kogu: Kronika nam o teh orglah to-le poroča: „L. 1853 je orglar Jožef Salb

iz Maribora naredil nove orgle z 8 spremeni, katere pa iz početka niso ugajale ušesom. Več let je popravil te orgle Ignacij Peter iz Varaždina in jih je dobro popravil, pridavši jim še 5 spremenov. Sedaj je samo 12 spremenov, ko eden manjka.“

Cerkev sv. Lenarta pri Veliki Nedelji: V kroniki ni o teh orglah nobenih podatkov. Ve se samo to, da so stare nad 40 let in so stale okrog 1600 K. Zistem je „Schleifladensystem.“ Spremenov je v manualu in v pedalu skupaj 9.

Dekanija Jarenina.

Cerkev M. B. v Jarenini: Orgle je postavil orglar Jožef Brandl v Mariboru l. 1899 ter imajo 10 registrov. Piščalk je 594. Manual ima 54, pedal pa 27 tipk. Zistem orgel je cevno-pnevmatičen.

Cerkev sv. Jakoba v Slov. gor. ima orgle, postavljene l. 1882 od orglarja Lenarta Ebner v Mariboru. Spremenov je v manualu 8, v pedalu pa so 3. „Kakšnega sistema so“, se glasi poročilo o teh orglah, „o tem se ne da določiti ali pa vsaj težko. So pač kot kmetске ženice marela.“

Cerkev sv. Ilja v Slov. gor.: Orgle, ki imajo 2 manuala, pedal, in vse skupaj 15 spremenov, je postavila pred 18 leti firma „Gebr. Zupan, Steinbüchel“ kot svoje 39. delo.

Cerkev sv. Andraža v Svečini: Orgle imajo s harmoniko vred 13 registrov. „Spominica za faro sv. Andreja v Svičini zapisovat počel France Šrol, župnik leta 1872“ ima iz peresa župn. uprav. P. R. Vagaja v l. 1880 o orglah: „Orgle so bile potrte in vglušene; cerkveno petje zanemarjeno. Treba je tedaj bilo najpoprej orgle popraviti in spet cerkveno petje vpeljati. Orgle je popravil in pomnožil za tri registre g. Leonhard Ebner, orglarski mojster v Mariboru; stale so s vsemi stroški 408 gld. 40 kr.“ Inventar župne cerkve iz l. 1905 ima o orglah naslednje: „Die Orgel hat jetzt 12 Register, ist jedoch wurmstichig und nur zur Noth brauchbar.“

Cerkev sv. Jurija ob Pesnici: Orgle so še sicer na koru, pa ne pojejo več. Pobira se za nove orgle. Do sedaj se je že nabralo toliko denarja, da bo mogoče, kmalu slišati nove orgle.

Cerkev Spodnje sv. Kungote: Orgle imajo s harmonijem vred 12 spremenov ter so sestavljene po novem zistemu.

Dekanija sv. Lenart v Slov. gor.

Cerkev sv. Lenarta v Slov. gor.: Orgle imajo 11 pojočih spremenov; igralnik je spredaj; izdelek je po starem zistemu sapnikov na vlake.

Cerkev sv. Ruperta v Slov. gor.: Orgle imajo 13 spremenov in so, dasi popravljene, že zelo slabe.

Cerkev sv. Trojice v Slov. gor. Orgle je postavil Karol Schechel iz Gradea ter imajo 2 manuala in 1 pedal ter 20 pojočih spremenov. Zistem je sapnik na vlake (Schleiflade) in okoli l. 1892 se je pedal pre naredil na pnevmatičen zistem s sapniki na stožce. Meh je v 2 velikih omarah in sicer tako, da je v eni zajemalnik (Saugbalg), v drugi pa regulator ali „Magazinbalg“. To je zlasti imenitno zato, da ima sapa enakomeren tek.

Cerkev M. B. v Negovi: Orgle so bile postavljene leta 1760 od Ferdinanda Schwarz, prvič popravljene leta 1843 od Fr. Schanner, drugič popravljene l. 1890 po Valentinu Šuligoj; meh je bil renoviran l. 1893 za 200 K. Orgle imajo 6 registrov v manualu, 2 pa v pedalu.

Cerkev sv. Benedikta v Slov. gor.: Orgle imajo 6 spremenov v manualu in 2 v pedalu. Inventar ne omenja, kedaj so bile postavljene. Leta 1829 je zabilježeno, da so zelo stare. Isto trdi inventar l. 1851. Igralnik je bil v orglah in organist je kazal hrbet altarju. Igralnik je imel baje obliko vrtalnika, da ga je lahko obračal kakor ga je hotel. Po letu 1861 so bile za silo reparirane, povečane od 6 do 8 registrov in dodan jim je bil pedal, katerega poprej sploh ni bilo.

Podružna cerkev sv. Treh Kraljev: Orgle so postavljene leta 1860, so v dobrem stanu ter delajo vso čast s svojo intonacijo veličastni cerkvi. Zistem je „Schleiflade“. Spremenov imajo 12, in sicer 8 v manualu in 4 v pedalu.

Cerkev sv. Ane na Krembergu: V inventarju iz leta 1788 se omenjajo orgle, ko še niso bile sestavljene. Leta 1798 jih inventar zopet omenja, l. 1808 pa dostavlja, da so imele 8 registrov. Leta 1838 je mojster M. Krainz iz Gradea orgle prenovil ter jim dodal 1 register. Pa delo je bilo slabo in jih je moral Alojzij Hörbiger iz Celja popolnoma reparirati. Leta 1888 so bili napravljeni mehi, (Parallelbalg) z regulatorjem. Sedaj imajo orgle 8 spremenov v manualu in 3 v pedalu.

Cerkev sv. Jurija v Slov. gor.: Orgle so bile postavljene oziroma prenovljene l. 1861 od Deutschmann-a na Dunaju. L. 1877 so dobile nov meh; imajo 10 spremenov v manualu in 4 v pedalu.

Cerkev sv. Bolfenka pri Bišu in Trnovcih: Orgle imajo 1 manual in 1 pedal ter 13 pojočih spremenov. Dizpozicija je dobra.

Cerkev Marije Snežne na Velki: Kakor piše kronika, so bile orgle prvič reparirane dne 14. julija 1792 od Ludovika Gross; drugič dne 17. septembra 1840 po K. Schechel za 492 gld. in tretjič l. 1861 po Deutschmann-u iz Dunaju. Ta je dodal pozitiv za 537 gld. 96 kr. Orgle so bile gotovo od drugod semkaj prestavljene,

ko je nastala župnija l. 1790. Orgle imajo 10 registrov v manualu, 3 pa v pedalu.

Cerkev sv. Antona v Slov. gor.: Orgle je postavil Matevž Mauracher iz Gradca. Kolavdacija se je vršila dne 14. aprila 1909. Manual ima 6 spremenov, pedal pa enega. Zistem je cevno-pnevmatičen. Delo stane 2750 K, torej pride spremen povprečno na 400 K.

Dekanija Ljutomer.

Cerkev sv. Janeza krst. v Ljutomeru: Orgle je postavil po najnovejšem pnevmatičnem zistemu l. 1902 orglar Jožef Brandl iz Maribora za 6000 K ter imajo 2 manuala, 1 pedal in 14 spremenov.

Cerkev sv. Jurija na Ščavnici: Orgle so prav stare; omara nosi napis: „Ps. 116. Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. 1798.“ Spremenov je v manualu 7, v pedalu po so 3. Piščalke se dajo zakriti z dvojnimi vrticami, na katerih ste slikani podobi sv. Cecilije z orglami in kralja Davida z harfo.

Cerkev sv. Petra pri Radgoni: Orgle je postavil orglar Jožef Brandl iz Maribora l. 1900 za 2400 gld. Denar se je nabral s prostovoljnimi doneski župljanov. Orgle imajo 2 manuala, 1 pedal in 12 spremenov. Orgle so imele v začetku razne pomankljivosti, zlasti pri igralni mizi in pri spremenih. Zato je l. 1907 Jožef Brandl popolnoma pre naredil igralno mizo in so se razni registri tako predrugačili, da jih ni treba več vleči, temveč organist se dotakne rahlo tipke nad manualom in dotični spremen je odprt. Za to delo je dobil Brandl zopet 300 K.

Cerkev sv. Magdalene v Kápeli: Orgle so bile kupljene l. 1835 s prostovoljnimi darovi. Ime orglarja je neznan. Spremenov je 11, tri so v pedalu, osem pa jih je v manualu. Popolnoma za se je še register, z katerim se zapira meh in ki tako zabranjuje nepoklicanim rokam zlorabo orgel.

Cerkev sv. Križa pri Ljutomeru: Orgle so zelo stare, kar se razvidi iz tablice nad orglami z napisom: „Laudate eum in chordis et organo. 1795“; imajo pa en manual, en pedal in 9 spremenov. Ime izdelovalca je neznan. Mogoče pa je, da je izdelal Križevske in Jurjevske orgle eden in tisti mojster.

Cerkev sv. Trojice pri Mali Nedelji: Po kroniki imajo orgle 8 spremenov, katerih imena pa ni mogoče seznaniti. Domači zgodovinar, rajni g. župnik Matevž Slekovec, je zapisal v župnijsko kroniko o orglah te-le podatke: „Na koru so orgle srednje velikosti, ki imajo pedal in 8 spremenov. Napravil jih je leta 1810 orglarski mojster v Gradcu Ludvik Gross. Vsled pogodbe imeli so mu Malonedeljšani v spomladi l. 1811, ko je delo izgotovil, plačati 800 gld. A ravno takrat, ko so mu dotično svoto odšteli, je bil papirnati denar vsled c. kr. patenta z dne 15. marca 1811 na peti del vrednosti

znižan, in tako je dobil mojster za orgle prav za prav le 160 gld. Zaradi tega so mu Malonedeljšani iz usmiljenja še 100 gld. priložili. Stare orgle so za 300 gld. prodali Središčanom.“

Cerkev sv. Mihaela v Veržejju: Orgle so iz novejšega časa. Najbrže so bile postavljene v času od l. 1870 do l. 1880. Kakor kaže porcelanasta ploščica nad manualom, je postavil orgle Adalbert Kafka; imajo pa en manual, en pedal in 10 spremenov.

Ljutomerska dekanija šteje tri podružnice, ki imajo vse svoje orgle. One pri sv. Duhu in pri sv. Ani v Podgradji so že zelo stare. Prav lične pa so nove orgle v Cezanjevih, ki so delo Jožefa Brandl iz Maribora in imajo 6 spremenov. Orgle so bile kupljene za 1200 K ter postavljene l. 1905.

Dekanija Marenberg.

Dekanija šteje 8 župnijskih cerkev in 11 podružnic. V vsaki cerkvi se nahajajo orgle, le 3 podružnice na Muti jih nimajo.

Cerkev sv. Mihaela v Marenbergu: Orgle so precej velike in blagglasne ter imajo 12 spremenov. Tudi njih zunanja oblika je vkusna in slogu cerkve primerna.

Cerkev sv. Jurija na Remšniku: Orgle imajo 10 spremenov, en manual, ki šteje 54 tipk in en pedal, ki ima 18 tipk. Piščalk je 554.

Cerkev M. B. v Breznu: Orgle so sicer majhne, pa vendar močne in bogate na glasovih; imajo 8 spremenov in dva prospekta.

Cerkev sv. Marjete na Muti: Orgle so stale do l. 1908. V tem letu so se pa morale odstraniti, ker niso več bile za rabo. Prevzele so se za to od podružnice sv. Križa na Koroškem stare orgle z 10 spremeni. Orglar Jožef Brandl iz Maribora zagotavlja, da bodo čez 10 let potrebne nove orgle.

Cerkev sv. Šimona in Jude v Pernicah: Orgle so nove, postavljene v letu 1883 od orglarja Franca Naraks iz Žalca za 300 gld. Stare orgle je Naraks popravil ter so se spravile k podružni cerkvi sv. Urbana. Nove orgle je blagoslovil marenberški g. dekan Anton Jazbec dne 10. junija 1883 ter imajo 6 spremenov za manual in 2 za pedal. Orgle pri sv. Urbanu pa je l. 1905 raznesla strela, ki je udarila v zvonik. L. 1908 so se kupile stare majhne orgle, ki jih postavil Jožef Brandl iz Maribora.

Cerkev sv. Ožbalta ob Dravi: Orgle so stare in majhne; čez 10 let bodo obhajale 200 letnico svojega obstanka. Izdelal jih je neki Štefan Habersack iz Gradca. Leta 1870 so bile kupljene za župnijsko cerkev sv. Ožbalta. V letu 1890 jih je nekoliko pre naredil in popravil orglar Dominik Raktelj iz Maribora. Spremenov je 8.

Cerkev sv. Jakoba v Sopotu ima stare, skoraj ne več porabljive orgle. To velja tudi o cerkvi sv. Jerneja v Radvanju.

Dekanija Maribor d. Dr. br.

Cerkev sv. Magdalene v Mariboru: Orgle so že precej stare; ime mojstra ni nikjer zapisano. Imajo en manual s 6 spremeni in en pedal z dvema spremenom. Manual šteje 54, pedal pa 18 tipk.

Cerkev sv. Jožefa v Studencih: Sedanje orgle z 12 spremeni so stare okoli 50 let. Postavil jih je M. Mauracher (najbrž Solnograški). Do leta 1902 so stale te orgle v cerkvi usmiljenih sester v Gradcu. Ko je cerkev dobila nove orgle, so odstopile sestre svoje stare orgle cerkvi sv. Jožefa. Tukaj jih je zopet sestavil Jožef Brandl iz Maribora za 200 K. Po njegovi sodbi so orgle vredne nad 1000 kron. Do l. 1902 so bile v cerkvi sv. Jožefa stare in slabe orgle. Ko so jih razdirali, se je našla v desko vrezana številka 1740 ali 1750. Izgotovljene so bile v Celju, kar je tudi bilo vrezano v desko. Činaste piščalke je kupil Brandl za 50 K, lesene pa so se skurile.

Kapela sv. Družine v c. kr. moški kaznilnici ima orgle, ki sta jih postavila orglarja Krainz in Raktelj iz Maribora za 800 gold. Orgle imajo en manual, en pedal in 6 pojočih spremenov.

Cerkev sv. Jakoba v Lembahu: Orgle je postavil l. 1886 Dominik Raktelj, orglar v Mariboru, za 1200 gold. Spremenov je 14. Omaro za orgle je napravil in sprednji del pozlatil Avgust Kotnik. Orgle je blagoslovil g. kanonik in dekan Tomaž Rožanc dne 8. septembra 1886. Stroški so se pokrili z raznimi darovi dobrotnikov. Pri kolavdaciji orgel so bili Peregrin Manich, stolni organist in Avgust Satter, muzikalni mestni učitelj iz Maribora ter Franc Rošker, nadučitelj in organist v Lembahu.

Cerkev M. B. v Rušah: Krasni pevski emporij je v sedanji obliki iz l. 1677. Spredaj ima slike čudežnih uslišanj po Mariji ruški. Orgle same je postavil Celjan g. Janez Janžek l. 1755. Orgle imajo en manual, en pedal in skupaj 13 spremenov. Sestavljene so iz igralnika in treh omar. Na vrhu srednje omare stoji kraljevi pesnik David v naravni velikosti, brenkajoč na harfo. Na vsaki stranski omari stoji angel z godbenim orodjem v roki. Na stranskih omarah sta spredaj oljnati sliki, na severni sv. Cecilija pri orglah z nadpisom: „Laudate eum in tympano et choro, ladaute eum in chordis et organo“; na južni pa sv. Leon papež z nadpisom, vzetim iz 1. lekcije 2. nočna (dne 28. junija): „Sacros hymnos et psalmos in Ecclesia in concentum meliorem reduxit“; zraven je še v koralnih sekiricah naslikan „Gloria in excelsis Deo“ v napevu za Marijine praznike.

Cerkev sv. Lovrenca nad Mariborom: Orgle so bile postavljene l. 1843 ter so bile ob svojem času daleč okrog znane po svoji „turški muziki“. To muziko je igral na orglah učitelj in organist Košir. Orgle imajo 2 manuala, en pedal in skupaj 24 spremenov. V spodnjem delu orgel je bil shranjen do leta 1907 neki „Schlagwerk“, obstoječ iz velikega bobna, triangelna in igrajočih zvončkov. Ta „Schlagwerk“ v zvezi s spremeni Oboë in Fagot je povzročeval „turško muziko“.

Podružna cerkev sv. Ignacija: Orgle imajo 1 manual s 6 spremeni in 1 pedal z 2 spremenom in so dobre.

Podružna cerkev sv. Križa v trgu ima orgle s 4 spremeni brez pedala. Orgle so slabe.

Podružna cerkev sv. Radegunde v trgu: Orgle so zelo stare in skoraj ne več za rabo.

Cerkev M. B. v Puščavi: Orgle je postavil orglar Jožef Brandl iz Maribora l. 1901 za 3500 K. Orgle imajo 2 manuala, pedal in 16 pojočih registrov. Zistem je pnevmatičen.

Dekanija Šmarje.

Cerkev M. B. v Šmarju: Kronika piše o orglah, ki imajo 12 spremenov in 2 kolektiva: „Die Orgel mit 12 Registern war aus dem Jahre 1833 und wurde in Laibach angefertigt. Da sie jedoch sehr schadhaft war, so wurde sie im Jahre 1893 durch Verwendung des Dekanes Herrn Franz Jug vom Autodidakten Franz Naraks aus Arndorf bei Sachsenfeld um den Preis von 508 fl. 60 kr. gründlich renoviert und im Normalton gestimmt.“ L. 1908 so bile spet popravljene.

Podružna cerkev sv. Roka: Orgle so velike, staro lepo benečansko delo; pročelje je krasno izdelano in okrašeno. Spremenov je 12. Kronika pravi: „Diese Orgel wurde im Jahre 1809 von der Gemeinde angeschafft.“

Podružna cerkev sv. Barbare: Orgle so bile leta 1809 semkaj prenešene od sv. Roka. Po kroniki morajo biti že zelo stare. Spremenov je 6; pojejo lepo.

Podružna cerkev sv. Miklavža: Orgle so nerabne; bile so baje prej v župnijski cerkvi.

Podružna cerkev sv. Tomaža: Orgle nosijo napis: „V leti 1883 Miha Briže je te orgle kupil in cerkvi šenkalo 6 lejt ključar in 17 let mežnar.“ Spremenov je 6.

Cerkev sv. Jurija ob južni železnici: Orgle je postavil Franc Naraks iz Žalca l. 1880 za 1600 gld. Imajo 14 spremenov; zistem je mehaničen.

Cerkev sv. Martina na Ponikvi: Orgle, ki jih je postavil Mariborski orglar Lenart Ebner l. 1857, so velike, imajo 2 manuala, pedal in 26 spremenov. „Sie ist,“ govori kronika o njih, „gross angelegt aber im gan-

zen nicht besonders musikalisch-künstlerisch ausgeführt. Erstens bieten die einzelnen Register zu wenig Abwechslung und verschiedene Klangfarbe und die Register sind für die beiden Manuale unpraktisch angebracht. Sie hatte früher auch eine große Trommel, Triangel etc. also die sogenannte „Türkische Musik“. Im Jahre 1899 wurde die Orgel gründlich repariert, ein neuer grosser Blasbalg angeschafft und zwei neue Register Salicional und Gamba an Stelle zweier früheren unbrauchbar gewordenen hinzugefügt.“

Cerkev sv. Jerneja v Zibiki: Orgle so majhne, dobro pojejo, so stare 25 let; postavil jih je Mihael Rupnik. Spremenov je 8.

Podružna cerkev M. B. na Tinskem ima orgle z 9 spremeni; razdeljene so v dvoje orgel: za petje in za bas.

Cerkev M. B. na Sladki gori: Orgle imajo 12 spremenov, skrajšan manual in pedal; pojejo dobro.

Cerkev sv. Magdalene v Dramljah: Orgle je izdelal Naraks starejši iz Celja za 2000 K; stare so okoli 50 let ter imajo 16 spremenov.

Cerkev M. B. na Kalobju: Orgle je postavil l. 1849 Anton Valentinčič ter imajo 8 spremenov; majnka pa jim pedal.

Cerkev sv. Magdalene v Slivnici: Orgle so bile po ustnem izročilu in kroniki postavljene pred 150 leti v Gradcu. L. 1860 jim je polovico dodal Franc Naraks v Arjivasi pri Petrovčah.

Podružna cerkev sv. Helene ima orgle iz leta 1854 z 12; sv. Janeza iz l. 1861 s 6; sv. Miklavža iz l. 1861 s 4; sv. Urbana iz l. 1862 s 6 spremeni, pa brez pedala.

Cerkev sv. Štefana pri Žusmu: Orgle imajo 8 registrov. Neznani mojster jih je postavil za časa župnika Mihaela Dragoševič (1831–1842).

Cerkev sv. Vida pri Grobelnem: Orgle imajo 5 spremenov. Veliko boljše so orgle pri podružni cerkvi M. B. v Završih, sicer skrajšane v manualu in pedalu, vendar pa na 8 spremenov. Pri popravilu so našli in odpravili iz njih bobne in pavke. Najbrže so že stare.

Cerkev sv. Valentina na Žusmu: Postavil je orgle samouk Omerzu; imajo 11 spremenov. Kronika pravi: „Leta 1889 so se kupile v župnijsko cerkev nove orgle za 800 gld. Napravil jih je A. Omerzu iz Sv. Vida na Planini. Stare orgle so se prestavile k podružnici sv. Jakoba, kjer so še danes: majhne, stare, slabe.“

Dekanija Novacerkev.

Cerkev sv. Lenarta pri Novicerkvi: Orgle so iz l. 1775 ter imajo napis: F. X. G. C. N. H. O. F. C. (Franciscus Xaverius Gorjup Commissarius Novae ecclesiae Hoc Opus fieri Curavit) in 14 spremenov.

Podružna cerkev sv. Katarine v Lembergu: Orgle so iz leta 1844 ter imajo 11 spremenov.

Cerkev sv. Jerneja v Vojniku: Orgle so darovali č. gg. lazaristi pri sv. Jožefu nad Celjem, imajo v manualu 3½ oktave in 15 spremenov.

Podružna cerkev sv. Florijana ima orgle s 4 in ona žalostne M. B. z 10 spremeni.

Cerkev sv. Petra in Pavla v Vitanju: Orgle imajo 8 spremenov, manual in pedal, ki pa je nepopoln.

Podružna cerkev M. B. na „hribcu“ ima orgle z 10 in ona sv. Antona s 7 spremeni.

Cerkev M. B. na Doberni: Orgle so iz leta 1880 ter imajo 14 spremenov.

Podružna cerkev sv. Miklavža ima orgle s 6 registri; stale so poprej v župnijski cerkvi.

Cerkev N. lj. G. v Črešnjicah: Orgle imajo 7 spremenov, manual s 4 oktavami in nepopoln pedal.

Cerkev sv. Jožefa na Frankolovem: Orgle je postavil Matija Krainz iz Gradca ter imajo 10 spremenov.

Podružna cerkev sv. Trojice na Gojki: Orgle so prišle leta 1848 iz Gornjegagrada, imajo 10 spremenov, manual s 3½ oktavo in nepopoln pedal.

Cerkev sv. Jošta na Kozjaku nima orgel.

Dekanija Gornjigrad.

V tej dekaniji sta imela I. konferenčno vprašanje o orglah dva gg. referenta. Eden izmed njih piše, da orgel opisati ne more, ker ni strokovnjak ter se ni nikdar pečal s sestavo orgel in se sploh o tem ni nikjer učil. Kolikor mu je znano, so orgle pri sv. Frančišku iz novejšega časa; iz najnovejšega časa pa so orgle v Šmartnem za Dreto in v Šmihelu nad Mozirjem. Drugi g. referent je opisal orgle pri sv. Mihaelu nad Mozirjem in pri podružnici sv. Radegunde.

Cerkev sv. Mihaela nad Mozirjem: Orgle so delo domačega, dobro znanega orglarja Ivana Naraks, posestnika v Arjivasi pri Petrovčah. Cena orglam, ki jih je g. dekan Franc Dovnik iz Gornjegagrada dne 3. avgusta 1908 slovesno blagoslovil, je 4630 K. Orgle imajo 11 pojočih in 8 postranskih spremenov, na 2 manuala in 1 pedal razdeljenih. Manuala imata 54 in pedal 27 tipk. Zistem je najnovejši: sapniki na stožce in s pnevmatično cevjo.

Podružna cerkev sv. Radegunde, posvečena l. 1903, je imela majhen harmonij na koru. L. 1907 so bile tje prenešene stare orgle iz župnijske cerkve. Orgle so bile tamkaj postavljene l. 1843 ter imajo 8 spremenov. Popravil jih je Iv. Naraks iz Arjevasi za 220 K.

V I. Orožnovi knjigi „Das Bisthum und die Diözese Lavant“, II. Theil. 2. Das Dekanat Oberburg. Marburg, 1877 — so zapisane naslednje novice: „1847 erhielt

die Kirche (Oberburg) eine neue Orgel mit 22 Registern, welche der Tiroler Alois Hörbiger in Cilli um den Betrag von 2600 fl. baute“. — „1860 wurde (in der Pfarrkirche in Sulzbach) die aus 12 Registern bestehende Orgel von Martin Cajhen, Orgelbauer aus Trifail, angefertigt“. — „Die in der Kirche (Hl. Geist, Pfarre Sulzbach) ebenerdig beim Hauptthore aufgestellte Orgel wurde 1861 aus der Pfarrkirche hierher übertragen“. — „Auch erhielt die Kirche St. Primus und Felizian (Pfarre Laufen) 1875 einen neuen Hochaltar und eine neue Orgel“. — „Unter dem Pfarrer Josef Lipold erhielt der Kirchthurm (der Kirche in Riez) ein neues Kupferdach und 1849 die Kirche ein neues Orgelwerk vom Meister Alois Hörbiger“. — „1800 erhielt die Kirche (Prassberg) ein von Anton Scholz in Cilli verfertigtes gutes Orgelwerk“. — „1861 bekam die Kirche (St. Nikolaus in Lifai bei Prassberg) eine von der Kirche in Brezje erkaufte, alte, reparirte Orgel.“ — „1860 wurde von Martin Zeichen, gebürtig von Trifail, ein neues, aus 10 Registern bestehendes Orgelwerk für diese Kirche (Marienkirche in Brezje ob Prassberg) erbaut um den Betrag von 1000 fl.“ —

Dekanija Ptuj.

Proštijaska cerkev sv. Jurija v Ptuj: Orgle je postavil l. 1903 orglar Jožef Brandl iz Maribora (op. 28) za 11.000 K; imajo 2 manuala z 19 spremeni, pedal s 5 spremeni, 4 zveze in 3 zbiralnike.

Cerkev sv. Petra in Pavla v Ptuj: Orgle so bile stavljene l. 1716. V njih je napis: „Anno Domini 1738 ist diese Orgel sub. P. Mag. Ludovico Reffinger, Guardiano, Deffinitore perpetuo, Provinciali emerito, Protonotario Apostolico, vom Herrn Johann Janetschekh Orgelmacher zu Cilli, welcher dieser Orgel neue Pläss Bölger, neyen Pedal und Blass-Überzugung und Stimmung eines halben Ton tiefer, gemacht hat, renoviert und dem Dienste übergeben worden.“ Orgle imajo en manual in 11 spremenov, pedal ima 2 spremena in je skrajšan. Koliko so stale, ni nikjer zabilježeno, posebno zategadelj ne, ker so se l. 1785 in l. 1868 povečale in izpopolnile — zabilježilo pa se ni nič.

Cerkev sv. Martina v Hajdinji: Orgle je postavil M. Krainc, orglar v Mariboru, l. 1875 za 1100 gld. Imajo 12 spremenov in popoln pedal, ki ima 27 tipk.

Cerkev sv. Urbana pri Ptuj: Orgle s harmonijem je postavil okoli leta 1872 M. Krainc iz Maribora. Orgle imajo en manual z 9, in pedal s 4 spremeni. Harmonij ima 6 spremenov. Orgle imajo „Grandregister“, s katerim se odpro naenkrat cele orgle. V starem inventarju je zapisano, da so orgle stale 500 gld., toda ne da se dokazati, je li velja ta vsota za sedanje ali za nekdanje orgle.

Cerkev M. B. v Vurbergu: Orgle je izdelal Jožef Brandl iz Maribora l. 1901 za 3000 K. Manual ima 54, pedal pa 27 tipk. Spremenov je 6 v manualu in 2 v pedalu. Piščalk je 156 lesenih in 230 einastih.

Cerkev sv. Andraža v Slov. gor.: Orgle je postavil l. 1864 Kafka iz Maribora za 1000 gld. Imajo 1 manual z 28 spremeni in skrajšan pedal s 3 spremeni.

Cerkev sv. Lovrenca v Slov. gor.: Kdo je orgle postavil, ni znano; postavljene so bile menda pred 300 leti. Imajo en manual s 6 in pedal z 2 spremenoma. Koliko so stale, ni nikjer zapisano. V najstarejšem cerkvenem inventarju se cenijo na 500 gld., pa sedaj so doslužile. Načrt in proračun za nove orgle je že napravil Jožef Brandl iz Maribora. Imele bodo 9 spremenov, 612 piščalk in plačati bo za nje 3600 K.

Cerkev sv. Marka pri Ptuj: Orgle so bile postavljene l. 1894 od Jožefa Brandl, orglarja v Mariboru. Imajo 8 spremenov v manualu in 2 spremena v pedalu. V župnijski kroniki je zapisano: „Orgle so kakor gledé pnevmatične sestave, tako gledé uprave zares mojstersko delo. Veljale so 1780 gld. = 3560 K. Dne 15. julija 1894 so bile od milostljivega gospoda Matija Modrinjak, inful. prošta v Ptuj, blagoslovljene. Prvi je na njih orglal pokojni č. g. Ludovik Hudovernik. S starimi orglami pa so na večer 4. julija zakurili velikanski kres v čast slovanskima blagovestnikoma sv. Cirilu in Metodu“.

Cerkev sv. Marjete niže Ptuja: Orgle je postavil l. 1903 Jožef Brandl v Mariboru in so bile dne 4. julija 1903 od premilostljivega in prevzvišenega gospoda knezoškofa Dr. Mihaela Napatnik blagoslovljene. Imajo en manual z 9 spremeni in pedal, ki je razpeljan ali popoln. Stale so 3600 K.

Cerkev M. B. na Polenšaku: Kdo je orgle stavil in kedaj, se po natančni preiskavi ne more dognati. Orgle imajo en manual z 8 in pedal z 2 spremenoma, oba sta skrajšana. Manual ima 45, pedal pa 18 tipk.

Dekanija Rogatec.

Cerkev sv. Jerneja v Rogatec: Kedaj so bile orgle postavljene, kedaj zadnjič ubrane, ni znano. Zistem orgel je mehaničen. Orgle imajo v manualu 10, v pedalu pa 4 spremene.

Podružna cerkev sv. Hiacinte: Orgle so bile postavljene leta 1744. Manual je skrajšan ter ima 6 spremenov. Pedala ni.

Podružna cerkev sv. Jurija: Orgle imajo en manual s 4 spremeni; pedala ni. Zistem orgel je mehaničen.

Cerkev sv. Križa tik Slatine: Stare orgle so bile postavljene l. 1865 od Franca Ksav. Deu v Ljubljani ter so imele 2 manuala s 15 in pedal s 6 spremeni. L. 1910 je rekonstruiral Jožef Brandl, orglar v Mariboru, stare orgle

za 6350 K. Zistem je sedaj cevno-pnevmatičen. Orgle imajo 2 manuala, en pedal in skupaj 21 spremenov.

Podružna cerkev sv. Trojice: Orgle so bile prenešene l. 1865 iz nadžupnijske cerkve semkaj. Od tistega časa so bile ubrane menda v l. 1898. Traktura je mehanična. Spremenov je 7; pedal je skrajšan. Pročelje omare ima 3 dele. Na vsaki strani stojita 2 kipa. Eden predstavlja kralja Davida s harfo; drugi pa najbrže Marijo, ki ima v roki stolp kralja Davida.

Podružna cerkev M. B. v Tržišču: Orgle so bile popravljene l. 1909. Ubral in popravil jih je Franc Ratej na Ponikvi; imajo skrajšan manual s 5 spremeni; pedala pa ni.

Podružna cerkev sv. Mohorja na Rodnah: Orgle so bile l. 1908 popravljene in ubrane od Franca Ratej na Ponikvi. Manual ima 5 spremenov, pedala ni.

Cerkev sv. Eme: Orgle so v dobrem stanju; imajo impozanten glas, so stare nad 200 let ter so delo nekega italijanskega orglarskega mojstra. Spremenov je 7 v manualu, 2 sta pa v pedalu.

Podružna cerkev sv. Urbana: Orgle so stare nad 100 let. Ubral jih je zadnjič neki Smole iz Kozjega. Spremenov je v manualu 6, v pedalu pa 2.

Podružna cerkev sv. Vida: Manual orgel je skrajšan ter ima 3 spremene, pedal pa 2.

Podružna cerkev sv. Katarine: Manual orgel, ki imajo mehanično trakturo, ima 4 spremene; pedala ni.

Cerkev sv. Petra na Medvedovem selu: Zistem orgel je mehaničen; imajo v manualu 8 in v pedalu, ki je skrajšan, 3 spremene. Glas polnih orgel je lep, prijeten, ne hreščeč. Nežni spremeni očarajo poslušalca s svojim milim značajem.

Cerkev M. B. v Kostrivnici: Zgodovinski podatki orgel, ki imajo prijeten glas, manjkajo. Manual ima 8 spremenov.

Podružna cerkev sv. Lenarta: Orgle imajo skrajšan manual s tremi spremeni; tudi pedal je skrajšan. Traktura ja mehanična.

Cerkev sv. Florijana pod Bočem: Orgle je izdelal Mihael Rupnik iz Pristave okoli l. 1870. Zistem je mehaničen. Manual ima 52 tipk in 8 spremenov; pedal ima 17 tipk in 4 spremenov.

Podružna cerkev M. B. v Loreti: Orgle je postavil Mihael Rupnik okoli l. 1870. Imajo v manualu 8 in v pedalu 3 spremene.

Cerkev sv. Mihaela v Žitalah: Se ne ve, kedaj so bile orgle postavljene in tudi ne, kedaj so bile zadnjič ubrane. Orgle imajo mehanično trakturo, skrajšan manual s 6 spremeni, pedala ni.

Podružna cerkev M. B. Tolažnice: Orgle so v dobrem stanju, imajo mehanično trakturo; manual šteje 7, pedal pa 3 spremene.

Podružna cerkev sv. Mohorja: Zgodovina orgel je neznana. Manual ima 3 spremene, pedala ni.

Podružna cerkev sv. Boštjana: Orgle so v dobrem stanju. Manual, ki je skrajšan, ima 6 spremenov, pedala ni.

Cerkev sv. Roka ob Sotli: Kedaj so bile orgle postavljene, se ne ve. Ubrane so bile zadnjič l. 1864. Manual ima 5 spremenov, pedala ni.

Cerkev sv. Antona v Stopercih: Orgle so popravila nujno potrebne. Skrajšan manual ima 6, skrajšan pedal pa 2 spremena.

Dekanija Vuzenica.

Cerkev sv. Miklavža v Vuzenici: Orgle je postavil Mihael Rupnik iz Pristave pri Sv. Emi za 1300 gold. l. 1869. Orglar Rupnik je obljubil svoječasno 13 spremenov. Kolavdator Peregrin Manih je trdil, da je le 11 spremenov. Izrazil se je o orglah: „Die ganze Orgel ist schleuderisch und nachlässig, weshalb der Orgelbauer nicht besonders empfohlen werden kann.“ Ocena se je pozneje žalibog uresničila, ker so bile orgle že l. 1879 neobhodno potrebne popravila. Da se je kaj popravilo, kronika ne pove. Še le v jeseni l. 1902 je Jožef Brandl iz Maribora orgle osnažil, za kar je dobil 100 K, prosto hrano in stanovanje za se in za pomočnika. Orgle imajo „Schleifladen“, meh je „Kastenbalg“ in se goni z roko.

Podružna cerkev M. B. na Kamnu ima stare orgle s 4 spremeni brez pedala. V podružnici sv. Vida so majhne, kakih 50—60 let stare hišne orgle s 3 spremeni, ki so še precej porabljive. V podružnici sv. Janeza krstnika nad Dravčami ni orgel. Za spremljevanje petja služi majhen harmonij.

Cerkev sv. Križa v Trbonjah: Orgle so delo Jerneja Billich, orglarskega mojstra od Sv. Martina pri Slovenjgradu; dovršene in postavljene so bile l. 1860 za časa župnika Antona Jaric, stale so 400 gld. Spremenov je 8.

Cerkev sv. Jerneja v Ribnici: Pri tukajšnjih cerkvah se ne more dognati, kedaj so bile ene ali druge orgle postavljene. Ni nobenega zapisnika v tej zadevi in tudi na orglah ni imena. Orgle župnijske cerkve imajo 10 spremenov. Leta 1864 so bile orgle predelane od Halleckerja v Mariboru. Orgle pri podružnici sv. Lenarta imajo 8 spremenov. Orgle so zelo stare, zato pa tudi slabe. Orgle pri podružnici sv. Janeza imajo 8 spremenov in pedal. Pred 7 leti so bile napravljene nove piščalke za „Bas“. Orgle pri podružnici sv. Bolfenka imajo 7 spremenov. Orgle so v dobrem stanju.

Cerkev sv. Antona na Pohorju: Orgle imajo skrajšan manual in pedal. Spremenov je 8. Zistem je mehaničen, meh je tako imenovan „Keilbalg“.

Cerkev sv. Lovrenca v Vuhredu: Orgle je postavil po mehaničnem zistemu orglarski mojster Goršič

iz Ljubljane. Orgle imajo 8 spremenov v manualu in 3 spremene v pedalu.

Cerkev sv. Primoža na Pohorju: Orgle so bržkone delo kakega samouka. Igralnik je v orglah. Stavljene so bile 2 leti pozneje, kakor je bila cerkev sv. Primoža od škofa Franca Ksav. Kuttnar konsekrirana, namreč l. 1846. Naročil jih je takrat neumorno delavni kurat Janez Kampak za 500 gld. srebra iz Kamnika, kakor pripoveduje kronika. Ime tistega, ki jih je stavil, ni imenovano. Manual obsega 50 tipk ter ima 9 spremenov. Zistem je mehaničen. Igranje je precej težavno že zaradi klaviature, ki se ziblje sem ter tje, kakor pšenično klasje na polju, če ga vihar na vse mogoče strani priklanja. Posamezni registri so zelo razglašeni. Pedal ima 18 tipk. Orgle so popravila potrebne. Največjo sitnobo zaradi popravila pa dela to, da je nekdo, najbrže nekdanji organist, ki si je na domu sam sestavljal orgle, pokradel iz cerkvenih orgel 27—30 piščalk in sicer iz raznih spremenov, tako da sedaj niti enega spremena ni, ki bi bil popoln. Zaradi tega bodo stroški za popravilo morda zelo veliki.

Dekanija Zavrče.

Cerkev sv. Miklavža v Zavrču: Orgle so bile postavljene l. 1850 od K. Schechel v Gradcu za 1400 gld. V teku let so bile večkrat popravljene, zadnjikrat l. 1906; imajo 1 manual in 10 registrov, pedal je skrajšan. Vrh omare je ura, ki je v zvezi s stolpno uro.

Podružna cerkev M. B. ima orgle, ki so bile do l. 1850 v župnijski cerkvi. Imajo 5 spremenov in so brez pedala.

Podružna cerkev sv. Janeza: Orgle so že zelo stare in se bodo nadomestile s harmonijem, ki je že kupljen.

Podružna cerkev sv. Mohorja ima stare orgle s 4 registri.

Cerkev sv. Barbare v Halozah: Orgle, ki so najboljše in najnovejše v dekaniji, je postavil Jožef Brandl iz Maribora l. 1906. Orgle imajo 9 spremenov, en manual in en pedal.

Podružna cerkev sv. Ane ima stare orgle s 6 spremeni. Pedala ni.

Cerkev sv. Andraža pri Leskovcu: Kako stare so orgle, ki imajo 10 spremenov, se ne ve. Stari možje pravijo, da so bile od Sv. Barbare sem prenešene, in res je na vratih vrezana letnica 1662. Ker je cerkev sv. Andraža v Leskovcu bila do l. 1751 podružna, je dokaz, da niso bile v Leskovcu kot nove postavljene. Inventar piše: „Mit 10 Registern im Werthe von 200 fl.“

Podružna cerkev sv. Avgušтина: Orgle so brez pedala. Starostni napis se glasi: „Jakob Matzinger, bürgl. Orgelbauer in Marburg, baute diese Orgel im Jahre

nach Chr. Ein tausend acht Hundert fünfe und dreissig, aufgestellt 24. Mai 1835.“

Cerkev sv. Trojice v Halozah: Orgle so delo Jožefa Smole iz l. 1845, kakor kaže napis nad igralnikom. Orgle imajo manual, pedal in 8 spremenov.

Podružna cerkev sv. Duha: Orgle so zelo stare in imajo 4 na kvišku stoječe registre. Pedala ni. Posebnost starih malih orgel so črne tipke.

Podružna cerkev M. B. v Podlehniku ima starinske orgle, o katerih začetku se nič ne ve. Imajo 6 registrov.

Podružna cerkev M. B. v Novicerkvi: Orgle s 6 registri so bile postavljene okoli l. 1855 od nekega Mariborskega orglarskega mojstra. Cena orglam je blizu 450 gld.

Cerkev sv. Vida pri Ptujju: Orgle so starega zistema. Kedaj so bile postavljene, se ne ve. Imajo pa 6 spremenov in pedal, ki je liki manualu tudi skrajšan.

Dekanija Šaleška dolina.

Cerkev sv. Jurija v Škalah: Orgle je izdelal Franc Goršič iz Ljubljane l. 1879 za 2200 gld. Pred nekaterimi leti jih je popravil Raktelj za 200 K. Imajo 16 spremenov. Igralna miza z eno klaviaturo in s pedalom je spredaj.

Podružna cerkev sv. Miklavža v Plešivcu je dobila nove orgle za 200 gld. pred kakimi 50 leti. Izdelal jih je Naraks starejši. Imajo 6 spremenov. Orgle je kupil kmet Lepko v Plešivcu.

Podružna cerkev sv. Ožbalta je dobila l. 1892 menda prve svoje orgle, kupljene v Gaberkah od cerkve sv. Urha za 100 K. Imajo 4 spremene brez pedala.

Podružna cerkev sv. Jakoba za Brdom: Pred 12 leti je kmet Rutnik, po domače Repelj iz Plešivca, podaril cerkvi svoje v domači hiši stoječe orgle, ki jih je Naraks iz Žalca temeljito popravil. Imajo 4 registre.

Podružna cerkev sv. Brikcija: L. 1898 so bile kupljene orgle od cerkve sv. Duha v Ravnah za 100 K. Orgle s 4 spremeni je potem sestavil mizar Smolčnik iz Velenja za 40 K.

Cerkev sv. Martina pri Šaleku: Orgle so bile postavljene od bratov Zupan v Kamnigoricu kot 86. delo l. 1902. Orgle imajo 1 manual z 12 spremeni. Od teh spremenov je 7 pojočih, peteri so pa pomožni registri in kolektivniki.

Podružna cerkev M. B. v Velenju: Orgle imajo 8 spremenov. Nad omaro je kip device Marije.

Podružna cerkev sv. Andraža v Šaleku: Orgle so bile semkaj prenešene iz župnijske cerkve sv. Martina. Imajo 9 spremenov.

Podružna cerkev sv. Miklavža v Belčah: Orgle imajo 8 spremenov.

Cerkev sv. Janeza na Peči: Orgle je postavil Fr. Naraks iz Žalca l. 1866. Ker so že precej zastarele, so tudi nekaj razglašene. Orgle imajo 12 spremenov.

Cerkev sv. Ilja pri Velenju: Orgle so bile postavljene od Fr. Naraks iz Žalca l. 1879. Orgle imajo en manual in 14 spremenov.

Cerkev sv. Mihaela pri Šoštanju: Orgle je postavil Martin Cajhen iz Trbovlj l. 1863. Popravljali so jih razni mojstri: Zupan, Goršič, Naraks. Spremenov je 16.

Podružna cerkev sv. Mohorja v Šoštanju: Orgle, ki so bile pripravljene l. 1825 za župnijsko cerkev sv. Mihaela, so od leta 1863 naprej v tej podružni cerkvi ter imajo 10 spremenov.

Podružna cerkev sv. Antona v Škornem ima orgle od nekega Cimermana v Celju. Pojejo, pravi ljudstvo, kakor da bi čmrle spuščal. Registrov je 4. Sicer so že nove naročene pri Iv. Naraksu v Žalcu.

Podružna cerkev sv. Florjana ima orgle s 4 spremeni od neznanega mojstra. Pedala ni. Neznani je tudi izdelovatelj orgel pri sv. Jakobu v Topolšici, ki imajo 4 spremene.

Pri podružni cerkvi sv. Duha v Ravnah so bile postavljene orgle l. 1898 po mojstru J. Brandl v Mariboru za 1500 K. Orgle so vse hvale vredne in imajo 6 spremenov.

Podružna cerkev sv. Urha, zdaj M. B. v Gabrovji ima orgle, kupljene l. 1892 od cerkvenega predstojništva cerkve sv. Alojzija v Mariboru, ki so bile potem po orglarju Fr. Goršiču iz Ljubljane temeljito popravljene. Imajo 8 spremenov.

Cerkev sv. Pankracija v Gornji Ponikvi: Postavitelj orgel ni znan. Imajo 10 spremenov.

Dekanija Laško.

Cerkev sv. Martina na Laškem: Kakor se župljani vedó spominjati, je postavil orgle Adalbert Kafka. Orgle imajo dva manuala. Spremenov je v manualu 16, v pedalu pa 6. Klaviatura lahko deluje.

Podružna cerkev sv. Mihaela ima orgle iz leta 1855. Cerkevno predstojništvo jih je kupilo od Alojzija Hörbigerja, ki je bil takrat v Celju, poznej pa se preselil na Dunaj, za 150 gld. Stare orgle od sv. Mihaela pa so se takrat prestavile k podružnici sv. Krištofa. Manual, ki je skrajšan, ima 9, pedal pa, ki je popoln ima, 3 spremene.

Podružna cerkev Marija Gradec ima že precej stare orgle. Manual ima 6, pedal pa 2 spremena.

Podružna cerkev sv. Krištofa: Orgle so majhne. Omara je na sredi kora, lično slikana, tridelna ter se zapira z dvojnimi vrati. Zunaj imajo vrata sliki sv. Ane in angela, znotraj pa sliki Davida in sv. Cecilije. Orgle imajo 6 spremenov in so brez pedala.

Cerkev sv. Helene v Loki: Orgle so majhne, že precej stare ter imajo skrajšan manual s 6 spremeni brez napisa.

Cerkev sv. Jakoba v Dolu: Orgle imajo nad manualom napis firme: „Franc Goršič, opus XV., v Ljubljani 1872.“ V župnijski kroniki so bere o njih: „1872. 8. September bekam die Pfarrkirche St. Jakob in Doll eine neue Orgel, welche rein durch milde freiwillige Gaben angeschafft wurde und schon ein Hauptbedürfnis war. Die Orgel vertrat früher nur ein Kästchen mit 4 Registern ohne Pedal. Die neue, sehr gut konstruierte Orgel von Franc Goršič in Laibach kostete 1260 fl. ö. W. Am 16. September wurde die Orgel vom hochw. Herrn Ehren-domherrn Anton Žuža zum kirchlichen Gebrauche geweiht und der Herr Pfarrer von Trifail hielt die Ansprache, in welcher er die Eintracht empfahl.“ Orgle imajo 11 spremenov.

Podružna cerkev sv. Štefana v Turji ima še precej dobre orgle. Star mož je pripovedoval, da so orgle ravno takrat postavljali, ko je stari Kandolf iz črešnje padel in se ubil. To pa je bilo dne 3. julija 1885. Spremenov je osem.

Podružna cerkev sv. Jurija: Orgle imajo na pročelju letno številko: MDCCCXXXI. Toda niso več v prvotni obliki; za časa župnika Böcheima so bile prenovljene in popravljene po Naraksu star. iz Žalca. Spremenov je 8.

Cerkev sv. Ruperta nad Laškem: Orgle imajo v manualu 8, v pedalu pa 4 spremene. Pedal je skrajšan.

Podružna cerkev sv. Petra ima že stare orgle, ki imajo manual s 8 spremeni. Pedala ni.

Podružna cerkev M. B. v Svetini: Orgle imajo v manualu 7, v pedalu pa 3 spremene. Intonacija je popolnoma enakomerna.

Cerkev (kapela) sv. Križa v Svetini ima majhne orgle ter stojijo za glavnimi vratmi na nekoliko vzvišenem prostoru. Orgle imajo 8 spremenov.

Cerkev sv. Jederti nad Laškem: Orgle imajo skrajšan manual in pedal. Spremenov je 10.

Cerkev sv. Janeza v Razborju: Orgle so iz l. 1855. Tamošnja kronika piše o njih: „Im Monate Februar wurde die nun mit dem Orgelbauer Alois Hörbiger um 650 fl. C. M. veraccordierte Orgel mit 8 Registern und mit Pedal von dessen Werkführern Leonhard Ebner aus Tirol und Martin Zeichen aus Trifail gebürtig aufgestellt und im folgenden Jahre darauf auf Rechnung des Orgelbauers vom Bildhauer und Vergolder in Prassberg Zupan gefasst und theilweise vergoldet. Von den genannten Werkführern wurde die alte kleine Orgel mit 4 Registern ohne Pedal ausgebessert, gut hergestellt und dann in der Filial-

kirche St. Judok, wo sie sich noch jetzt befindet, aufgestellt.“

Cerkev sv. Martina v Trbovljah: Orgle so bile postavljene l. 1876. Spredaj na igralniku je namreč napis: „Franc Goršič, op. XXV. v Ljubljani 1876.“ L. 1890 so bile popravljene od tistega mojstra. Zistem orgel je sapnik na stožce. Orgle imajo 1 manual, pedal, 1 zbiralnik in 14 pojočih spremenov.

Podružna cerkev M. B. v Dragi: Orgle je postavil pred kakimi 15 leti Franc Naraks. Omara ima na pročelju lep nastavek. Spremenov je 7.

Cerkev sv. Miklavža nad Laškim: Orgle imajo 1 manual, pedal in 8 spremenov. Tipke imajo precej praznine pod seboj, vsled česar se globoko vdirajo.

Cerkev sv. Marjete pri Rimskih toplicah: Orgle so iz l. 1849. Postavil jih je Peter Rumpel iz mesta Steyr, Franc Godler pa jih je l. 1851 pobarval. Spredaj pod piščalkami ste sliki dveh angelov: eden s tamburico in lokom, drugi z liro v rokah. Orgle imajo en manual, popoln pedal in 11 spremenov.

Podružna cerkev Lurške M. B.: Orgle je postavil l. 1891 Franc Naraks za 700 gld. Orgle imajo en manual, pedal in 10 spremenov.

Cerkev sv. Lenarta nad Laškim: Orgle imajo 1 manual, pedal in 9 spremenov. Igralnik je na epistolski strani. Meh je visoko v zraku za omaro ter se goni z ного.

Cerkev M. B. v Širjah: Kdo je postavil orgle in kedaj, se ne more na tanko določiti. Spremeni in zistem je skoraj isti, kakor pri večini orgel v dekaniji. Spremenov je 8. Kronika orgel ne omenja.

Cerkev sv. Mavricija v Jurkloštru: Orgle imajo en manual s 7 in pedal s 3 spremeni. Intonacija je čista.

Dekanija Videm.

Cerkev sv. Lavrencija v Brežicah: Orgle je dal postaviti mestni župnik Franc Allvian l. 1808 za 1600 gl. W. W. ali 640 fl. C. M. L. 1870 je žalski Naraks star. napravil nov meh. Spremenov imajo orgle 12.

Cerkev sv. Antona Pad. v Brežicah: Orgle stojijo od l. 1745; izdelal jih je za časa gvardijana P. Urbana Nussdorfer mojster, ki se je nad klaviaturama uvekovečil s posebnim monogramom. Ta mojster je bil brez dvoma domači redovni brat Josephus Jesenko, ki je glasom redovne kronike nad 50 let živel v redu kot „organifex“ ter je umrl l. 1773. Govori se, da je on izdelal tudi samostanske orgle v Samoboru in pri Mariji Gorici na Hrvaškem. Orgle imajo 2 manuala, pedal in 13 spremenov.

Podružna cerkev sv. Roka je dobila nove orgle l. 1826; postavil jih je Peter Rumpel iz mesta

Steyr (kronika piše napačno Rumpler aus Stein) za 352 fl. „gutes Silbergeld.“ Orgle imajo 9 spremenov.

Podružna cerkev sv. Lenarta: Orgle, ki so majhne in imajo 7 spremenov, je postavil l. 1870 Naraks starejši za 350 gld.

Cerkev sv. Petra in Pavla v Rajhenburgu: Župnijska kronika pripoveduje, da je dobila župnijska cerkev l. 1700 nove orgle. Ker pa te orgle nikakor niso več zadostovale, oskrbele so se l. 1850 zopet nove orgle, stare pa so se prepustile podružni cerkvi sv. Mohorja. Vsoto 2200 K za nove orgle so poravnali župljani s prostovoljnimi doneski. Zistem orgel je mehničen. Meh je pred nekaterimi leti temeljito popravil Jožef Brandl iz Maribora. Orgle imajo en manual, pedal in 13 spremenov.

Cerkev sv. Miklavža v Sevnici: Orgle je postavil Lenart Ebner, orglar v Mariboru, l. 1862 za 4000 gld. po mehničnem zistemu. Brata Zupan iz Kamnegorice sta jih l. 1895 popravila ter opremljala z novimi klaviaturami. Orgle imajo 2 manuala z 19 in pedal s 6 spremeni.

Podružna cerkev sv. Florijana: Orgle je izdelal Janez Welley, leta 1862 pa jih je predelal Lenart Ebner iz Maribora. Orgle imajo 8 spremenov.

Podružna cerkev sv. Roka: Kdo je postavil orgle in kedaj, se ne ve. Popravljene so bile l. 1876. Orgle imajo 16 spremenov.

Podružna cerkev M. B. v Šmarju: Orgle so zelo stare, mogoče že nekaj sto let. Sedaj so že nerabljive. Imajo 3 spremene. — Druge podružne cerkve v Sevniški župniji nimajo orgel.

Cerkev sv. Mihaela v Pišecah: Sedanje stare orgle imajo 9 spremenov. Naročene so pri Jožefu Brandl v Mariboru že nove orgle.

Cerkev M. B. v Dobovi: Orgle je postavil l. 1833 Peter Rumpel za 630 gld. C. M. Leta 1865 jih je prestavil Lenart Ebner v novo cerkev. Orgle imajo 12 spremenov.

Cerkev M. B. v Kapelah: Orgle, ki še niso preslabe, imajo 10 spremenov.

Dekanija Slovenska Bistrica.

Cerkev sv. Jerneja v Slovenski Bistrici: Orgle je postavil Andrej Schwarz, orglar v Gradcu l. 1724, kakor se bere v notranjščini orgel: „Andreas Schwarz, Orgelmacher in Graz 1724.“ V letu 1783 so bile menda popravljene, kar se da sklepati iz kronograma, napisanega pod pultom nad drugim manualom, ki se glasi: In tVIMpano et Choro, In ChorDIs et organo IVbILet seneX et IVnIor. Orgle imajo 2 manuala s 15 in pedal s petimi spremeni.

Podružna cerkev Žalostne M. B. Orgle je postavil kot svoje 9. delo Jožef Brandl, orglar v Mariboru,

l. 1898. Zistem je cevno-pneumatičen. Orgle imajo manual, pedal in 11 spremenov.

Podružna cerkev sv. Jožefa: Orgle imajo manual, pedal in 12 spremenov.

Podružna cerkev sv. Marjete: Orgle imajo manual s 6 spremeni; pedala ni.

Cerkev sv. Martina na Pohorju: Orgle so stare 60 do 70 let. Imajo 12 spremenov.

Podružna cerkev sv. Henrika: Orgle so bile poprej dolgo let v Hočah. Ko so postavili tamkaj nove orgle, je kupil župnik Brezovšek stare Hočke orgle za to podružnico, kar se je l. 1908 zgodilo. Kupili pa so Šmarčani Hočke orgle menda zato, ker so stare bile popolnoma razdrte in še boljše zato, ker so stare Hočke orgle za las podobne orglam v župnijski cerkvi sv. Martina na Pohorju.

Podružna cerkev sv. Uršule: Orgle ima 4 spremene.

Cerkev sv. Trojice v Gornji Polskavi: Orgle so bile postavljene, kakor se bere na levi strani omare, od Karola Schechel iz Gradca l. 1836. Jožef Brandl iz Maribora jih je l. 1909 deloma prenovil ter veliko izboljšal. Imajo 11 spremenov.

Cerkev sv. Štefana v Spodnji Polskavi: Orgle so stare okoli 60 let. Leta 1908 jih je popravil Raktelj. Manual ima 8, pedal pa 3 spremene.

Cerkev sv. Mihaela v Črešnjevcu: Orgle je postavil neki mojster iz Ljubljane pred kakimi 40 leti. Orgle imajo manual, pedal in 8 spremenov.

Podružna cerkev sv. Treh Kraljev: Orgle so majhne in slabe, imajo manual s petimi spremeni; pedala ni.

Cerkev sv. Miklavža v Majšbergu: Orgle je postavil l. 1887 mojster Franc Naraks iz Žalca za 960 gld. Popravljen so bile že dvakrat. Manual ima 6 spremenov, pedal pa 4.

Podružna cerkev sv. Bolfenka: Orgle te cerkve so najstarejše in najpriprostejše izmed vseh orgel v Dravinski dolini. Podobne so po obliki in po glasu navadni lajni. Kakor se govori, jih je napravil navaden samouk, doma blizu Donačke gore, ki je izdeloval ročne mehove ali harmonike. Orgle nimajo pedala; imajo pa 29 glasov in 5 spremenov.

Cerkev sv. Andraža v Makolah: Orgle so 28 let stare. Kronika piše: „Na praznik male maše dne 8. septembra 1884 so pele zadnjokrat stare orgle v naši župnijski cerkvi. Prenešene so bile k sv. Lenartu, ker so si župljani za župnijsko cerkev želeli novih orgel. Ko smo stare orgle dne 9. septembra narazen jemali, našli smo znotraj napis: Josef Abonitsch, bürgerl. Orgelbauer in Marburg. Verfertigt im Jahre 1801. Ker so bile naročene nove orgle za 700 gld. iz Maribora pri orglarju Dominiku Raktelj, rojenem Ribničanu (Kranjec), se je

ob tej priliki postavil tudi novi sedanji kor, nova velika vrata in nov uhod na kor od zvonaj — na severni strani. Blagoslovili so jih g. dekan iz Slov. Bistrice; in sicer dne 26. oktobra, 21. nedeljo po binkoštih, pred poznim opravilom. Imeli so tudi slavnostni govor. Sosednji gospodje so pričali.“ Orgle imajo en manual, pedal in 12 spremenov.

Podružna cerkev sv. Ane: Orgle so podobne večji lajni. Narejene so bile na Hrvaškem. Kupili so jih že stare g. Anton Hajšek, ki so kot župnik službovali v Makolah od dne 25. junija 1870 do dne 1. decembra 1882. Na omari orgel je prilepljen vozni list železniški Marburg—Pöltshach. Orgle imajo 32 glasov in 6 spremenov. Pedala ni.

Podružna cerkev sv. Lenarta: Kronika župnijske cerkve v Makolah piše: „Dne 9. septembra 1884 smo razdajali stare orgle ter jih prenesli k sv. Lenartu, kder še sedaj stojijo.“ Orgle imajo 32 glasov in 5 spremenov.

Cerkev sv. Križa v Poličanah: Orgle s 14 spremeni je postavil za 1200 gld. orglarski mojster Franc Naraks v Žaleu. Ne god sv. Cecilije, zadnjo nedelo po binkoštih, t. j. 22. novembra 1896 jih je blagoslovil g. stolni župnik Filip Jakob Bohinc. Spregovoril je tudi veseli svečanosti primerno besedo. („Zgodovina Poličanske župnije od dr. Jožefa Pajek“).

Podružna cerkev M. B. v Ljubičnem: Zgodovina orgel ni znana. Govori se, da jih je neki župljan kupil pred več desetletji s prispevki mnogih dobrotnikov. Manual ima 7 spremenov, pedal pa 2.

Cerkev sv. Filipa in Jakoba v Laporju: Orgle je postavil Jožef Brandl iz Maribora v letu 1908 kot 67. svoje delo. Zistem je pnevmatičen na stožce.

Podružna cerkev sv. Ilja v Kočnem: Orgle, ki imajo 6 spremenov, so po izjavi g. župnika delo francoskega mojstra ter so jih dale postaviti l. 1905 Studeniške Magdalenke za 800 K.

Cerkev sv. Treh Kraljev v Studenicah: Prvotne orgle so bile majhne ter so stale sredi kora. Ostanke teh orgel so shranjeni v samostanskem podstrešju. Imele so 10 spremenov. Ko je samostan prenovil in povečal v 17. stoletju cerkev, omislile so se tudi nove orgle. Stare orgle so služile do l. 1733. V župnijski kroniki se bere o novih orglah, ki jih je postavil Andrej Schwarz, orglar v Gradcu, 18. julija 1733, to-le: „Die Orgel, ein sehr gutes Werk, hat 10 Register mit der Aufschrift: Catharina Dominica Patachichin von Zaiesda so zum Priorath erwölt worden den 25. Oct. 1731 ihres Alters 43 Jahr hat diese Orgel von neien machen lassen 1733. Liebe Schwöestern pittet Gott vor sie.“ L. 1889 so bile prestavljene orgle na evangeljsko stran ob zid. Izboljšal jih je in pre naredil orglarski mojster Franc Naraks.

Podružna cerkev sv. Lucije: Orgle so že stare; postavil jih je domač umetnik, ki pa ni znan. Kupili so jih župljani s prispevki častilcev sv. Lucije za 400 glđ. Spremenov je 7. L. 1891 jih je popravil Franc Naraks.

Cerkev sv. Petra in Pavla v Tinjah: V župnijski kroniki se bere: „Cerkev ima tudi dobre orgle, ki jih je mojster A. Hörbiger sestavil za časa župnika Plesnika (1841—1847).“ Spremenov je 8.

Podružna cerkev sv. Urha na Pohorju: V tej cerkvi so bile postavljene orgle leta 1890 od nekoga po imenu neznanega mojstra iz Šmarja; imajo 6 spremenov.

Cerkev sv. Venčesla: Na pedalni piščalki stoji napisano: *Renovirt im Jahre 1705.*“ Na omari v ozadju pa se bere: „*Renoviert 1905.*“ Če so bile orgle popravljene prvokrat l. 1705, potem so bile postavljene okoli l. 1680. Mojster je neznan, ker je arhiv uničil požar. Spremenov je 9, in sicer 7 v manualu, 2 pa v pedalu.

3. Kaj določuje Cerkev zastran orgel pri službi božji?

Orgle, kraljica instrumentov, so edino glasbeno orodje, ki ga sv. Cerkev pri službi božji odobrava in pripušča; po predpisih v liturgičnih knjigah zastran njihove uporabe so dobile orgle nekako liturgičen značaj.¹ Odredb ali predpisov sv. Cerkve zastran orgel t. j. o načinu in o času orgljanja pa je mnogo.

a) Da doseže orgljanje pri službi božji svoj dvojni namen, poveličevati čast božjo in vzbujati v srcih poslušalcev pobožnost, ukazuje sv. Cerkev pred vsem, da se glasijo orgle zmerno, pobožno in premišljeno. α) Zmerno. Orgle se rabijo pri službi božji, da spremljajo in podpirajo cerkveno petje. „*Organa et alia instrumenta cantum comitandi causa adhibeantur et quidem „solummodo ad vim quamdam verborum cantui quodammodo adiiciendam, ut magis magisque audientium mentibus eorum sensus infigatur commoveanturque fidelium animi ad spiritualem rerum contemplationem et erga Deum divinarumque rerum amorem incitentur.*““ (Encycl. Bened. XIV. de die 19. Febr. 1749, § 12).² Orgle torej ne smejo nadkriljevati petja, temveč mu morajo le služiti. „*Quod cantus vocalis superesse debet, organum et musica instrumenta eum tantum sustineant, non opprimant.*“ (Motu proprio Pii PP. X. de die 22 Nov. 1903. VI. al. 16).³ β) Pobožno, ne preneglo, ne šumeče, ne pretrgano. „*Organi sonus, quorum servire est*

et non dominari, sint modesti et devoti et non praecipites, tumultuosi, abrupti.“¹ Prepovedano je torej proizvajati na orglah gledališko in posvetno glasbo, kakor polke, valčke, koračnice i. t. d. „*Ab ecclesiis vero musicas eas, ubi sive organo cantu lascivum aut impurum miscetur . . . arceant episcopi, ut domus Dei vere domus orationis esse videatur ac dici potest.*“ (Conc. Trid. sess. XXII. decret. de observ. et vitand. in celebr. Miss.; Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 11).² Sploh naj ima orglavec zmeraj pred očmi, da ne služi njegovo orgljanje zabavi, temveč izpodbudi vernikov; naj se torej ne ravna pri orgljanju po napačnem umetniškem okusu poslušalcev, temveč po določenih sv. katoliške Cerkve. Tudi naj ne išče svoje časti, temveč čast božjo. *Laudate Dominum in tympano et choro, laudate cum in chordis et organo.*“ (Ps. 150, 4). V neki vaški cerkvi, so bili napisani že pred 100 leti pri orglah ti-le pomembni verzi: Pri registrih na desni strani:

Dass den Gesang dein Spiel
Nicht in Verwirrung bringt,
So halte manchmal ein
Und spiele, wie man singt.

Nad manualom:

Du spielst hier nicht für dich,
Du spielst für die Gemeinde;
Dein Spiel erhebe ihr Herz,
Sei einfach ernst und reine.

In pri registrih na levi strani:

Stets muss der Orgelton
Zum Liedesinhalt passen,
Drum lies das Lied erst durch
Um seinen Geist zu fassen.³

γ) Premišljeno. Ker mora služiti orgljanje Bogu v čast, vernikom pa v izpodbudo, zato naj bo orgljanje tudi premišljeno in obenem primerno cerkvenemu letu in liturgičnemu dejanju. K temu pa je treba orglavcu krščanskega duha, primerne glasbene izobrazbe in pridnega pripravljanja. „*Cum organi usus summam requirat artem, nemo organoedus habeatur aptus nisi, qui serio in ea et legibus liturgicis immoratus studio scitur.*“⁴ Sicer pa tudi sv. kongregacija obredov odločno prepoveduje orglati brez priprave in na pamet. „*È vietato l'improvvisare, detto a fantasia, sull' organo a chiunque nol sappia fare convenientemente, cioè in modo da rispettare non solo le regole dell' arte musicale, ma quelle altresì ché tutelano la pietà ed il raccoglimento dei Fedeli.*“ (S. R. C. [Regolamento] de die 6. Iul. 1894 art. 12).⁵ Isto določujete tudi Lavantinski sinodi iz leta 1900 in 1906 ter

¹ Dr. G. Jakob, op. cit., str. 396. — ² Gesta et stat. Syn. dioec. anno 1896 constitutae et celebratae. Marburgi, 1897. Str. 295. — ³ Eccl. Lav. Syn. dioec. anno 1903 coadunata. Marburgi, 1904. Str. 585.

¹ Gesta et stat. Syn. dioec. anno 1896 constit. et celebr. Str. 295. — ² Ibidem, str. 295. — ³ Anton Scholze, op. cit., str. 37 in 38. — ⁴ Gesta et stat. Syn. dioec. anno 1896 constit. et celebr. Str. 296. — ⁵ Ibidem, str. 296.

naročate organistom, da uporabljajo dobre tuje predigre, ne pa lastne slabe. „Organo de improviso seu ex tempore canere omni imperito interdicitur; organoedi sequantur praeludia collecta a Kothe, Hanisch, Piel, Diebold¹.

b) O času orgljanja. a) Orglati pri službi božji je po določbah sv. Cerkve dovoljeno ob vseh nedeljah in zapovedanih praznikih cerkvenega leta. Izvzete so prva, druga in četrta nedelja v adventu ter prva, druga, tretja, peta in šesta nedelja v postu (S. R. C. de die 11. Sept. 1847 et de die 2. Iunii 1883). Na tretjo nedeljo v adventu („Gaudete in Domino“) in četrto nedeljo v postu („Laetare Ierusalem“) je dovoljeno orglati pri slovesni sv. maši in pri večernicah². b) Načeloma se torej ne sme orglati ob delavnikih cerkvenega leta zlasti ne v adventnem in postnem času. V tem času se sme orglati le ob praznikih in ferijah, ki jih sv. Cerkev slovesno obhaja n. pr. na praznik sv. apostola Matija, sv. Tomaža Akvinskega itd. Dovoljeno je orglati tudi na Veliki četrtek do „Gloria“ in na Veliko soboto od „Gloria“ naprej in sploh vsikdar takrat, kadar se vrši slovesna služba božja bolj veselega značaja povodom važnega vzroka³.

c) Primerno je orglati, kadar se vrši slovesen vhod škofa v cerkev, ali da sam mašuje ali da prisostvuje sv. maši, ki jo daruje drugi ob večjih praznikih. To velja tudi za vhod apostolskega delegata, kardinala, nadškofa ali kakega drugega škofa, ki ga želi domači škof počastiti, dokler opravljajo svoje molitve in dokler se ne začne sveto opravilo. Orglati se sme pa tudi pri njihovem izhodu iz cerkve, kakor tudi pri slovesnih jutrneah in večernicah⁴.

d) Orgle pa morejo včasih nadomestovati tudi petje. „Sed advertendum erit, ut, quandocumque per organum figuratur aliquid cantari, seu responderi alternatim versiculis Hymnorum, aut Canticorum, ab aliquo de choro intelligibili voce pronuntiatum id, quod ob sonitum organi non cantatur. Et laudabile esset, ut aliquis cautor coniunctim cum organo voce clara idem cantaret“⁵.

e) Pri slovesnih sv. mašah se orgla „alternatim“ s petjem pri „Kyrie eleison“ in pri „Gloria in excelsis“; nadalje ob koncu berila, k ofertoriju in k „Sanctus“, k povzdigovanju (toda v nekoliko resnejem in ljubeznivšem tonu — „sub elevatione sacrae hostiae antiphonae ad hoc sacrificium tantum pertinentes cantentur, quamquam melius et veteri ecclesiae conventius esset, praesentiam Domini corporis in altis-

¹ Actiones et Constitutiones Syn. dioec. anno 1900 institutae atque peractae. Marburgi, 1901. Str. 595. — Syn. dioec. Lav. anno 1906 concita et facta. Marburgi, 1907. Str. 442. — ² Cfr. S. R. C. 2. Apr. 1718 in Benevent. — ³ Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 2. — ⁴ Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 3. 4. et 5. — ⁵ Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 6.

simo silentio prostratos contemplari“ [Syn. August. a. 1548]¹), k „Agnus Dei“, k verzu pred molitvijo po sv. obhajilu in ob koncu sv. maše, nikdar pa ne medtem, ko mašnik pri sv. maši poje. Spremljati z orglami petje duhovnika pri sv. maši (n. pr. pri prefaciji), je sv. kongregacija obredov v novejšem času zopet prepovedala z odlokom z dne 27. januarja 1899, sklicujoč se na določbo v Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 9.

f) Pri molitvah za rajne in pri črnih sv. mašah naj po želji sv. Cerkve molčijo orgle. „In officiis Defunctorum organa non pulsantur: in Missis autem, si musica adhibeatur, silent organa, cum silet cantus; quod etiam tempore Adventus et Quadragesimae in ferialibus diebus convenit adhiberi“².

g) Pri popoldanski službi božji, ki obstoji iz litanij ali rožnega venca in iz blagoslova z Najsvetejšim ter se redoma vrši v cerkveni obleki bele barve, je orgljanje brezpogojno dovoljeno. (S. R. C. de die 14. Aprilis 1753)³.

Ker so orgle zares kraljica vseh glasbenih instrumentov, izraža kn. šk. ordinariat na tem mestu svoje posebno veselje, da so se začeli čč. gg. dušni pastirji v novejšem času tudi za orgle bolj zanimati. Imamo v škofiji že lepo število novih in krasnih orgel, ki jih je postavila pastirska gorečnost in darežljivost vernih škofljanov. Želeti bi bilo, da bi se v času postavile nove orgle tudi tam, kjer še jih sploh ni ali kjer so že zelo stare in slabe. Pri nakupu novih orgel se opozarjajo cerkvena predstojništva na tozadevno merodajno navodilo v Cerkvemem zaukazniku za Lavantinsko škofijo iz l. 1899, števil. VII. odst. 34, ki se glasi: „Es unterliegt keinem Zweifel, dass es sich bei einer Orgel um ein kostspieliges Instrument handelt, das Jahrhunderte hindurch Dienste leisten soll, das also aus bestem Material, mit solidester und sorgfältigster Arbeit hergestellt werden muss, so dass das Sparen hier am unrechten Platze ist. Weil eine Orgel Jahrhunderte lang Dienste tun soll, ebenso wie Glocken, Altäre und andere Kunstgegenstände, so ist eben das Beste gerade gut genug; das Teuerste wird mit der Zeit das Billigste, das Billigste das Teuerste. Wird nämlich eine Orgel billig aber schlecht hergestellt, so sind fast alljährlich Reparaturen nötig und diese verteuern die Sache allmählich weit über den Preis einer guten Orgel, abgesehen davon, dass eine billige und schlechte Orgel auch nur schlechte Dienste leistet. Aus dem ist ersichtlich, dass man dem Orgelbaue, beziehungsweise der Anschaffung neuer Orgeln, da es sich um grosse Unkosten handelt, und um die Kirchengemeinden vor grossem Scha-

¹ Dr. G. Jakob, op. cit., str. 397. — ² Caerem. Episc. lib. I. c. 28. n. 13. — ³ Paul Krutschek, Die Kirchenmusik nach dem Willen der Kirche. 3. Aufl., Regensburg, 1891. Str. 115.

den zu bewahren, die ernsteste Aufmerksamkeit widmen soll . . .

Anlässlich eines neuen Orgelbaues wären vor Allem die Pfarrämter zu verhalten, die en detail, sowohl nach Zahl als Beschaffenheit der Register, nach Art des Materials, des zu wählenden anerkannt bewährten Systemes, des Mechanismus und technischen Apparates, nach Grösse der Unkosten, ausgearbeitete Disposition der neu zu errichtenden Orgel dem hochwürdigsten F. B. Ordinariate vorzulegen, welches sodann den Orgelrevisor beauftragt, die Disposition, sowohl in Bezug auf die Vertrauenswürdigkeit des zu wählenden Orgelbauers als auch in Bezug auf die Zweckmässigkeit der Proposition zu prüfen und darüber in der, im Sinne der „Gesta et Statuta Synodi dioeceseanae anno Domini 1896 celebratae. Marburgi, 1897. Pars IV. tit. II. cap. IX et X“ bestellten „Zensur-Kommission für kirchliche Kunst“ Bericht zu erstatten hätte. Nach Annahme der Disposition könnte der gewählte Orgelbaumeister zur Ausführung derselben schreiten. Wenn die Reparatur oder der Neubau der betreffenden Orgel vollendet ist, so hat der Orgelbaurevisor an Ort und Stelle die Orgelprüfung vorzunehmen. Der Revisor untersucht, ob Alles laut des bestehenden Kontraktes ausgeführt worden ist und vergleicht vor allem die Kaufsumme mit dem gelieferten Orgelwerke und legt daraach seinen Masstab an; andererseits ist der Revisor aber auch in seinem Gewissen verpflichtet, der Kirchenvorsteherung über das neu aufgestellte Werk ein wahrheitsgetreues Urteil abzugeben, ob es schlecht oder gelungen sei, ob die dazu verwendeten Materialien dem Voranschlage entsprechend genommen, die Arbeiten sorgfältig ausgeführt worden seien. Dem berufenen Pfarramte ist darüber ein schriftliches Gutachten abzugeben. Zur Orientierung des interessierten Publikums und zur Förderung einer gesunden Konkurrenz wird es gut sein, in einem entsprechenden katholisch-politischen Blatte über das betreffende Orgelwerk Bericht zu erstatten.“

Kako pa je treba skrbeti za orgle? Jasno je, da so orgle, ki so tako komplicirane ter sestavljene iz mnogih delov in raznovrstne snovi, podvržene številnim izpremembam, ki lahko motijo in zabranjujejo njihovo porabljenost. Ni orgel na svetu, in naj jih je sestavil tudi največji umetnik iz najboljšega materiala in po najnovejšem sistemu, ki bi ostale zmeraj nepokvarjene in dobre. Na orgle pa vpliva: 1. vreme; da ne pripeka preveč solnce na orgle, naj se orgle same ali okna zagrinjajo; ob vročem in suhem času, zlasti pred velikimi slovesnostmi, se naj odpirajo cerkvena vrata in okna zelo zgodaj in pozno na večer; v novo cerkev se naj ne postavljajo orgle, dokler ni popolnoma izsušena; pri deževnem vremenu se naj ne odpirajo okna, da ne vdari sopuh, ki prihaja od zbranega ljudstva, na posamezne dele

orgel. 2. Nadalje škoduje orglam nesnaga zlasti še prah; za to je treba pri pometanju cerkve, ki se naj izvrši zmeraj z mokro žagovino, vsa cerkvena vrata in okna odpreti. Neposredno pred orglanjem se naj ne pometa ne v cerkvi in ne na koru. 3. Orgle morejo pokvariti tudi nekatere živali, kakor n. pr. netopirji, ptice, pajki, molji, miši in podgane. Največo škodo pa povzroči orglam kucec (Holzwurm) zlasti takrat, če orglar ni rabil pri piščalkah popolnoma suhega lesa. Kucec se ne more pregnati. V začetku se naj luknje prelepijo s papirjem. Pozneje pa je treba poškodovane dele orgel nadomestiti z novimi. Molji se odpravljajo s poprom in arzenikom. 4. Tudi organist more pokvariti orgle, če jih ne ve pravilno rabiti. 5. V veliko škodo morejo biti orglam tudi nepoklicani, zato naj bodo kor in orgle zmeraj zaprte. Kor je le za pevec in godce, ne pa za šolske otroke in za šoli odraslo mladino, ki rada pohaja na kor, da se tamkaj nedostojno obnaša. 6. Tudi mehača je treba opomniti, da izvršuje mirno svoje delo.

Sploh se pa nasvetuje, da se orgle vsako 8. ali 10. leto, še bolje pa, da se vsako leto od orglarja pregledajo, osnažijo in uberejo¹.

Orgel naj ne pozabijo dušni pastirji! Njihova skrb naj bo, da vzbujajo orgle po svojih mogočnih glasovih v srcih vernikov ona čustva, ki jih ima v mislih pobožni in učeni kardinal Bona, ko piše: „Ubrani glas orgel razveseljuje žalostna človeška srca, spominja na veselje nebeškega mesta, drami lene, izpodbuja goreče, kliče pravične k ljubezni in grešnike k pokori!“²

Imenik mojstrov, ki so izdelovali orgle po cerkvah Lavantinske škofije.

Abonitsch Jožef iz Maribora. — Billich Jernej, doma v Trnovljah občine Škofljas pri Celju. — Billich Jurij iz Gornjegagrada. — Brandl Jožef iz Maribora, rojen 15. avgusta 1865 v Essendorfu na Bavarskem. — Cimerman iz Celja. — Deu Franc Ksaver iz Ljubljane. — Deutschmann Franc iz Dunaja. — Ebner Lenart iz Maribora. — Gehenek Franc iz Celja. — Goršič Franc iz Ljubljane. — Gross Ljudevit iz Gradca. — Habersack Štefan iz Gradca. — Hallecker iz Maribora. — Hörbiger Alojzij iz Celja. — Janžek (Janetschek) Janez iz Celja. — Jesenko Jožef (Fr.) iz Brežic. — Kafka Adalbert iz Maribora. — Köblitz iz Dunaja. — Korošak Franc iz Maribora. — Krainc Mihael iz Maribora. — Krainc Jož. iz Gradca. — Krainc Matija iz Gradca. — Loger Jožef. — Matzinger Jakob iz Maribora — Mauracher Matevž iz

¹ Dr. Hugo Rieman, op. cit., str. 95 in 96. — Anton Schulze, op. cit., str. 30 in 31. — ² „De divina psalmodia, cap. 17. P. 2. ad finem“ pri Fr. X. Haberl, „Magister choralis“, 11. izdaja. 1896. Pustet, Regensburg. Str. 194. (Cerkv. zaukaznik za Lav. škofijo, 1899, šte. VII. odst. 34).

Solnograda. — Mohorko Martin iz Žetal. — Naraks Fr. (starejši) iz Žalca, roj. 20. okt. 1826, umrl 1. dec. 1907. — Naraks Ivan (mlajši) iz Žalca, roj. 29. aprila 1869. — Omerzu (Omerzel) Anton iz Podsrede, sedaj organist in cerkvenik v Sromljah. — Oton Anton. — Peter Ign. iz Varaždina. — Raktelj Dominik iz Maribora. — Ratej Franc iz Ponikve. — Rieger (brata) iz Jägerndorfa. — Rumpel Peter iz Steyra na Gornjem Avstrijskem. — Rupnik Mihael iz Pristave. — Salb Jožef iz Maribora. — Schanner Franc. — Schechel Karol iz Gradca. — Scholz Anton iz Celja. — Schwarz Andrej iz Gradca. — Schwarz

Ferdinand iz Maribora. — Schwarz Franc iz Gradca. — Smole Jožef iz Kozjega. — Šuligoj Valentin iz Velenja. — Turk A. iz Podplata. — Valentinčič Anton. — Vračun Rok iz Zibike. — Welley Janez. — Zeichen Martin iz Trbovlj, potem na Polzeli. — Zupan (brata) iz Kamne gorice na Kranjskem.

(II. pastoralno vprašanje pride).

Opomba: Razprava o orglah bo izšla tudi v ponatisu, ki ga prejme za 20 v, vsak, kdor se bo zanj oglasil pri dotičnem kn. šk. župnijskem uradu ali pri kn. šk. konsistorialni pisarni v Mariboru.

2.

Einbekennung des gebührenäquivalentpflichtigen Vermögens der Kirchen und Pfründen.

Die k. k. Finanz-Landes-Direktion für Steiermark hat unterm 22. Dezember 1910 Bl. 33.280 anher folgende Veröffentlichung übermittelt: „Mit Beziehung auf die unter der Nummer 186 des Reichsgesetzblattes ergangene Verordnung des k. k. Finanz-Ministeriums vom 10. Oktober 1910, betreffend die Einbekennung des dem Gebührenäquivalente unterliegenden Vermögens, dann die Bemessung und Entrichtung dieser Abgabe für das siebente Decennium (1911—1920) wird hiemit aufmerksam gemacht, daß die Einbekennnisse für das unbewegliche und das bewegliche Vermögen und für die dem Gebührenäquivalente unterliegenden Nutzungsrechte, (Jagd-, Fischerei-, Mühl-, Schank-, Markt-, Maut-, Überfuhrrechte u. dgl.) abgefordert nach den Bestimmungen der zitierten Verordnung nach dem Vermögensstande vom 1. Jänner 1911 zu verfassen und spätestens bis Ende April 1911 bei der zuständigen Behörde zu überreichen sind.

Die Äquivalentpflichtigen in der Stadt Graz und im Steuerbezirke Umgebung Graz haben ihre Einbekennnisse bei dem k. k. Gebührenbemessungsamte in Graz, alle übrigen Äquivalentpflichtigen bei jener k. k. Finanz-Bezirks-Direktion, zu welcher sie ihrem Sitze nach zuständig sind, einzubringen.

Die Bekennnisse über das der Gebühr unterliegende, in Steiermark befindliche Vermögen solcher äquivalentpflichtiger Subjekte, die ihren Sitz außerhalb der im Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder haben, sind gleichfalls bei den oben bezeichneten Bemessungsbehörden, in deren Bereich sich das äquivalentpflichtige Vermögen befindet, wenn sich aber dieses Vermögen im Bereiche mehrerer Bemessungsbehörden befindet, bei derjenigen, (eventuell außerhalb Steiermark gelegenen) nach § 32 der Finanz-Ministerial-Verordnung vom 10. Oktober 1910 berufenen Behörde, in deren Bereich sich die Hauptmasse des Vermögens befindet, eventuell, falls hierüber ein Zweifel besteht, nach Wahl

der Partei bei einer der betreffenden Behörden zu überreichen.

Bis zum 30. April 1911 sind insbesondere auch die im § 3 Abs. 3 und 4 und im § 6 Abs. 2 der Verordnung vom 10. Oktober 1910 erwähnten Nachweisungen über das Vermögen, welches erst nach dem 1. Jänner 1911 äquivalentpflichtig wird, beziehungsweise über den Zeitpunkt der Entstehung der am 1. Jänner 1911 noch nicht zehn Jahre alten äquivalentpflichtigen Subjekte einzubringen.

Hierbei wird betont, daß nur solche Einbekennnisse und Vermögensverzeichnisse, welche auf den im § 6 der bezogenen Finanz-Ministerial-Verordnung vorgeschriebenen amtlichen Drucksorten (Formularien) verfaßt sind, angenommen werden.

Diese Drucksorten sind um nachstehende Gestehungspreise bei den k. k. Steuerämtern zu beziehen, und zwar die Kopf- und Einstoßbogen für die Bekennnisse A/1 (Grundbesitz s. Z.), A/2 (Gebäude s. Z.), B (bewegliches Vermögen), dann das Verzeichnis D (nach dem 1. Jänner 1911 äquivalentpflichtig werdendes Vermögen) und Spezifikation II (Passiven) um den Preis von 3 h per Bogen, das Bekennnis C (Nutzungsrecht) um 6 h per Doppelbogen. Bei diesen Ämtern ist auch der Separatabdruck der Finanzministerial-Verordnung vom 10. Oktober 1910 zum Preise von 20 h per Stück erhältlich.

Die zur öffentlichen Rechnungslegung verpflichteten Rechtssubjekte haben den Bekennnissen den letzten Rechnungsabluß beizulegen.

Insoferne eine gesetzliche Befreiung vom Gebührenäquivalente stattfindet, ist dieselbe geltend zu machen und deren Anerkennung durch die zuständige Behörde zu erwirken.

Was die in der Anmerkung 1 zur Tarifpost 106 B e des Gesetzes vom 13. Dezember 1862 R.-G.-Bl. Nr. 89 vorgesehene Befreiung vom Gebührenäquivalente betrifft, so findet diese nur dann Anwendung auf Gesellschaften zu einem gemeinschaftlichen Erwerbe, wenn der Gesellschaftsvertrag entweder

- a) auf eine bestimmte, 15 Jahre nicht überschreitende Dauer oder aber
- b) ausdrücklich nur auf die Lebensdauer der ursprünglichen Teilhaber oder für ihre Erben errichtet ist.

Diese Befreiung erstreckt sich daher überhaupt nicht auf Gesellschaften, welche auf unbestimmte Zeit oder auf eine bestimmte Dauer von mehr als 15 Jahren errichtet sind, und wird erwirkt, wenn eine ursprüngliche auf eine bestimmte Dauer von nicht mehr als 15 Jahren errichtete Gesellschaft ausdrücklich oder stillschweigend auf unbestimmte Zeit oder auf eine bestimmte Zeit, welche bei Hinzurechnung der bisherigen Gesellschaftsdauer 15 Jahre überschreitet, verlängert wird; ferner wenn einer ursprünglich auf die Lebensdauer der Teilhaber oder für ihre Erben errichteten Gesellschaft neue Gesellschafter, und zwar nicht in der Eigenschaft als Erben der ursprünglichen Teilhaber beitreten, ohne daß hiedurch der Rechtsbestand der Gesellschaft berührt wird und eine Übertragung ihres unbeweglichen Vermögens stattfindet. (§ 23 der Finanz-Ministerial-Verordnung vom 10. Oktober 1910, Nr. 186, R.-G.-Bl.).

Die Inhaber von Benefizien, welchen auf Grund des Gesetzes vom 15. Februar 1877 R.-G.-Bl. Nr. 96 die persönliche Befreiung vom Gebührenäquivalente für das VI. Dezennium zuerkannt worden ist, können für den Fall, daß die Bemessungsbehörde nach Durchsicht der ihr zu Gebote stehenden Behelfe kein Bedenken gegen die Richtigkeit jenes behördlichen Ausspruches und gegen die Fortdauer der Befreiung im Hinblick auf die Bestimmungen des § 27 der Finanz-Ministerial-Verordnung vom 10. Oktober 1910 hegt, von der Vorlage von Bekenntnissen über das Pfründenver-

mögen für das VII. Dezennium und von der neuerlichen Nachweisung des Befreiungstitels unter der Bedingung entbunden werden, daß sie im fortdauernden Genusse einer Kongrua-Ergänzung aus dem Religionsfonde stehen.

Singegen sind die Benefiziaten, mögen sie auch die in Bezug auf das Pfründenvermögen die persönliche Befreiung genießen, zur Einbekennung des Vermögens der in ihrer Verwaltung stehenden Stiftungen, wenngleich deren Erträgnisse in die Kongrua einrechenbar sind, verpflichtet.

Auf die Unterlassung der rechtzeitigen Einbekennung ist der § 80 des Gebührengesetzes vom 9. Februar 1850 in der Art anzuwenden, daß die zweifache Gebühr während des ganzen zehnjährigen Zeitraumes, für welchen die Bemessung des Gebühren-Äquivalentes zu geschehen hat, einzuheben ist.

Die Verheimlichung oder unrichtige Angabe der einzubekennenden Gegenstände unterliegt nach § 84, Z. 3, des Gesetzes vom 9. Februar 1850 der Behandlung nach dem Strafgesetze der Gefällsübertretungen. Dies gilt namentlich auch, wenn bei Sachen, die an sich beweglich sind, deren Eigenschaft als Zugehör einer unbeweglichen Sache verschwiegen wird (§ 11 der eingangs berufenen Verordnung vom 10. Oktober 1910).“

Hiebei werden die hochwürdigsten Herren Pfarrer, die eine Kongruaergänzung genießen, darauf aufmerksam gemacht, daß sie zeitrecht um Befreiung vom Gebühren-Äquivalente bei der k. k. Finanzbezirksdirektion einkommen, da ihnen das auferlegte Gebühren-Äquivalent aus dem Religionsfonde nicht würde refundiert werden.

3.

Literatur.

Das Gebührenäquivalent für das Dezennium 1911 bis inkl. 1920. Über diesen Gegenstand hat Dompropst Dr. Anton Griefl in Graz ein eigenes Büchlein für Kirchen, Pfründen, kirchliche Stiftungen, Korporationen, Anstalten, Fonds und Vereine zusammengestellt. Darin veröffentlicht er zuerst die Verordnung des k. k. Finanzministeriums vom

10. Oktober 1910 R.-G.-Bl. Nr. 186 und macht dann Bemerkungen zu derselben, die über manchen Punkt, der bei der Bekennung zu beachten ist, sicheren Aufschluß gibt. Das Büchlein ist erhältlich in der Ulrich Moser'schen Buchhandlung (F. Meyerhoff) in Graz um K 1.20.

4.

Diözesan-Nachrichten.

Inbestiert wurde Herr Alois Zamuda, Kaplan zu St. Peter bei Radkersburg, auf die Pfarre St. Michael in Kerschbach.
Wiederangestellt wurde als Kaplan in Kerschbach der dortige Provisor Herr Anton Trinkaus.
Unbesetzt ist geblieben der I. Kaplansposten zu St. Peter bei Radkersburg.

F. B. Lavanter Ordinariat zu Marburg,

am 5. Jänner 1911.

† **Michael,**
 Fürstbischof.